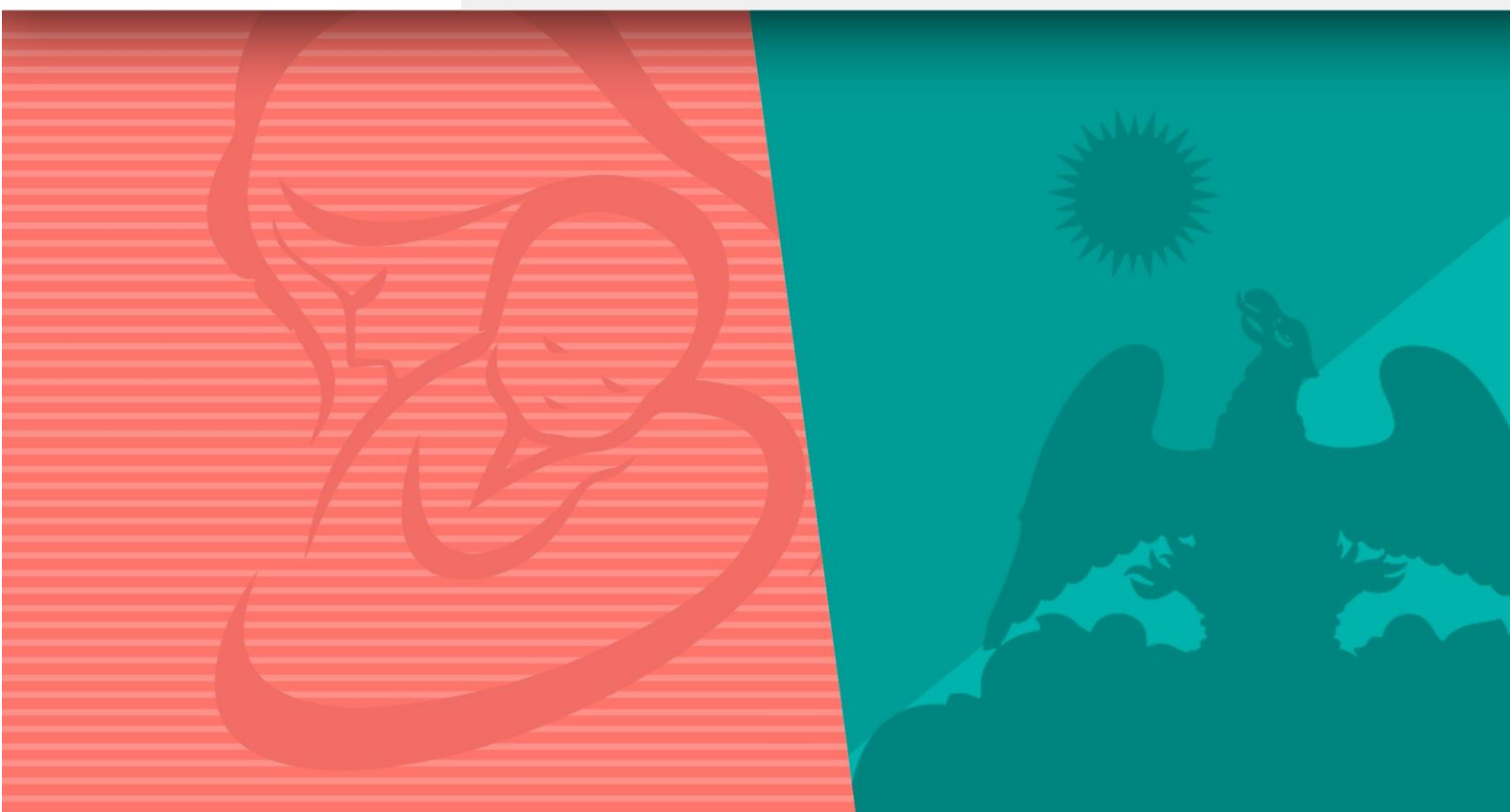

KÁROLI
INTERDISZCIPLINÁRIS
AKADÉMIA

Károli Interdiszciplináris Akadémia 2023. évi modulzáró konferencia absztraktkötete

Szerkesztő:

Bársony Márton, Nemes László

Tördelőszerkesztő:

Fésű Anna Magdolna

Lektorálta:

Ablonczy Bálint, Baranyi Tamás, Erdős Kristóf, Kanyó Ferenc, Kovács Réka Eszter, Nádor
Zsombor, Tárnok Balázs, Vígh Noémi

Tartalom

Családvédelem – középpontban a gyermek (CSAK a gyermek) képzési műhely	5
Apró Bernadett Zsuzsanna: Az iskolai szexuális nevelés jelentősége	6
Eipli Dominika Evelin: A magyar családpolitika és a lakhatási szegénység – A magyar családpolitika hatásai az esélyegyenlőségre, a szegénység és a marginalizáció traumatizáló hatásának figyelembevételével	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
Faragó Lili Mária: Hogyan működik jól a skandináv országokban a gyermekjogi ombudsman? – A gyermekjogi nézőpontú politika példaértékű megvalósulása Skandináviában	11
Fekete Kata: Szülői tájékoztató: A gyermekbántalmazás jeleinek felismerése és kezelése kisiskolás korban	13
Korbeák Barbara: Az Európai gyermekjogi ombudsmanok összehasonlítása – Miért jó, ha a gyermekek tudatában vannak a jogaikkal és képesek felszólalni az őket érintő ügyekben? ...	15
Kovács Tekla Teréz: Gyermekvédelem: Iskolai szociális segítő – A szakmaközi kommunikáció fontossága	18
Nagy Ádám Dávid: Gyermek meghallgatására vonatkozó szabályozás alakulása a szülői felügyeleti jogot érintő perekben	20
Paizs Vanda: Házasság felbontása iránti perek, valamint a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perek a gyermek szemszögéből	23
Rákóczi Eszter: Gyermekjogi ombudsman – Lengyelország, mint követendő példa	25
Sándor Csenge: Rizikófaktorok és védőfaktorok a szülői felügyeletet érintő perekben	27
Szabó Noémi Réka: Dráma és színház a bűnmegelőzésben - avagy hogyan segítheti a szerepbélés aktusa a javítóintézeti növendékek jellemfejlődését	29
Európa helye a világban képzési műhely	32
Fekete Balázs Péter: A keresztyén gyökerekre való utalás kérdése az Európai Unió alapszerződéseiben	33
Havas Míra Zoé: Vajon felolvadhatnak-e valaha a befagyott konfliktusok? – Moldova uniós tagságának problematikája	36
Hosszú Lilla: Az Észak-ír határ	38
Kiss Virág: Szeretet, könyörületesség, bátorság- azaz Szent Márton keresztény Európája	40
Kovács Dezdemóna: Nemzetközi Kapcsolatok Rendszere a Kibertérben	42
Lisoczki Simon: Németországra gyakorolt geopolitikai hatások az 1960-as évek óta tartó török bevándorlás következtében	46
Rezsnyák András: A francia európa-politika változásai 1945-től a párizsi szerződésig	48
Szijártó Hajnalka: Európa keresztény gyökereinek mellőzése az Európai Unió alkotmánytervezetéből és ennek keresztény-filozófiai fogadtatása	51
Határtalanul – nemzet, kisebbség, diaszpóra képzési műhely	53
Buka Bence: A könnyített honosítás hatása a vajdasági és a kárpátaljai elvándorlására	54
Csonka Kinga Adina: A Beneš-dekrétumok hatása a felvidéki magyarságra 1945-1948	55
Gerlei Szilárd: A mexikói magyar diaszpóra az első világháború előtt	57
Kúcs Ildikó: Autonómia mint a nemzeti kisebbségek megmaradásának záloga	59
Mezei Emese: A csehszlovákiai magyar zsidóság helyzete Trianon után	61

Székely Zselyke: A magyar anyanyelvi oktatás Romániában az 1980-1989 közötti időszakban	63
Tamási Krisztina: Kárpátaljai magyar érdekvédelem kezdetei: magyar írok és értelmiségiek jogvédelmi küzdelme a Szovjetunió felbomlása idején	65
Református Emlékezet, Tradíció, Önazonosság (RETRO) képzési műhely	67
Benedek Ildikó Julianna: A celldömölki református parókia: Jakab Lajos református lelkész a jelent is meghatározó öröksége	68
Horváth Bálint: A református lelkészhiány kialakulása a '80-as években, annak mára gyakorolt hatása és megjelenése a budapesti teológiai képzésben	71
Páll László: Timeo Hominem Unius Libri – Félek az egykönyvű embertől – Dr. Páll Antal élete reformátusként a kommunizmus árnyékában	73
Szabó Botond: A női lelkészség kérdéskörének vizsgálata a nemzetközi tapasztalatok tükrében	75
Széplaki Máté: In vindicanda libertate patriae et religionis	77
Tokodi-Lengyel Anna: A szocializmus idején gyökerező bizalmatlanság mint transzgenerációs örökség az egyházban	79
Virág Apollónia: Korlátok – akadályok 20–21. század kettőssége, betelepülés, befogadás – kitaszítottság, párhuzamok transzgenerációs traumák tükrében	81

**Családvédelem – középpontban a gyermek
(CSAK a gyermek) képzési műhely**

Az iskolai szexuális nevelés jelentősége

Apró Bernadett Zsuzsanna

Történelemtudomány doktori képzés

A *szexuális nevelés* a mindennapi élet kultúrájának szerves része kellene, hogy legyen, mind fizikai, mind lelki egészségünk szempontjából, ennek ellenére sajnos a tabusított témák közé sorolható. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy minden nap szükséges a szexualitásról beszélni, vagy hogy a szexuális nevelésnek kizárólag a nemi aktus mibenléte lenne a tárgya, hanem komplex értelemben azt jelenti, hogy a szexuális nevelés egy folyamat, ami már csecsemőkorban kezdődik, amikor a csecsemő megtanul más személyekhez megfelelő módon kötődni.

Manapság a fiatalok egyre korábban esnek át az *első nemi aktuson*, hiányos és nem megfelelő tudásukat pedig javarészt egymástól, megkérdőjelezhető minőségű internetes forrásokból, vagy *pornográf tartalmakból* szerzik be, ami számos negatív következménnyel jár. Kutatásommal erre a multiszektorális megoldást igénylő problémára, ezen belül is az *iskolai szexuális nevelés* fontosságára kívánom tudományos szempontok szerint felhívni a figyelmet, annak érdekében, hogy a nem megfelelő szexuális nevelés okozta nemkívánatos következmények, mint például a *tinédzserkori terhesség*, a *nemi betegségek terjedése*, vagy a *szexuális kizsákmányolás áldozatává válása* minél több kiskorú számára elkerülhetőek legyenek.

A gyermek és ifjúságvédelem széles körű tevékenység, amely magába foglal olyan tevékenységeket is, amik hozzájárulnak a *gyermekek megfelelő testi, lelki, valamint erkölcsi fejlődéséhez*. Ezért - gyermekvédelmi megfontolásból - a fiatalok szexuális nevelése egy nem elhanyagolható kérdés. A megfelelő szexuális nevelés hozzájárul a reprodukív funkció védelméhez, segít felelősségteljes viselkedést kialakítani a családtervezés során, valamint egészséges családi életre nevelni a fiatalokat. Így számos olyan területre van pozitív hatással, amik a családpolitika alappilléreinek tekinthetőek. Az ENSZ Gyermekjogi egyezményének egyik alapelve a gyermekek védelme, ami - véleményem szerint - azt is jelenti, hogy átadjuk a gyermekeknek a szükséges tudást ahhoz, hogy képesek legyenek a számukra a helyes döntéseket meghozni, valamint hozzásegítik őket ahhoz, hogy kiegyensúlyozott felnőttek váljanak belőlük.

Bár a szexuális nevelés elsősorban a család feladata, annak érdekében azonban, hogy a fiatalok kellő mennyiségű és minőségű információhoz, így megfelelő neveléshez jussanak a

szexualitással kapcsolatban szükségessé válhat a gyermekek szexuális nevelésébe bevinni másodlagos szocializációs közegüket, az iskolát. A megfelelő információk átadására a szülő sok esetben nem alkalmas, vagy nem teszi meg a saját hiányos tudása miatt. Ez különösen fontos, mert vannak olyan élethelyzetek, mint a kamaszkor, amikor a fiatalok számára egy ilyen beszélgetés a szülővel kellemetlenné válik, így érdemi eredmény nélkül zárulhat.

A szexuális életre nevelésnek igazodnia kell az gyermekek életkori sajátosságaihoz. A pszichoszexuális fejlődés lépcsőinek, valamint az életkori sajátosságok bemutatásához Bede Zsuzsanna *A pszichoszexuális fejlődés szakaszos folyamata életkori sajátosságai* (In.: Lux Elvira (szerk.): Szexológiai olvasókönyv, 2000), valamint Szilágyi Vilmos *Szexuálpszichológia*, Tankönyv és dokumentáció, 2006. című könyveit használnám. Szilágyi Vilmos *A szexuális nevelés európai programja* címmel írt kommentárt az Egészségügyi Világszervezet által 2010-ben kiadott *Az európai nevelés alapelveihez*, mindkettő értékes forrásnak számít a kutatás szempontjából. Varga-Tóth Andrea – Németh Gábor – Paulik Edit: *A szexuális nevelésről orvosi szemmel a hazai adatok és a nemzetközi irányelvek tükrében* (2019) nem csak az orvosi megközelítés miatt fontos, hanem azért is, mert kérdőíves felmérést készítettek arról, hogy az orvostudomány hol, milyen módon tud bekapcsolódni az iskolai szexuális felvilágosításba. Marozsi Myrtil Noella: *Tanuljunk, hogy tanítsunk? A szexuális nevelés dilemmái* (2017) címmel írt tanulmánya pedig a pedagógusképzés és a szexedukáció témáját járja körül. A szexuális nevelésnek a családi szerepekre való felkészítésben is jelentős szerepe van, ennek bemutatásában nyújt segítséget Engler Ágnes: *A család mint erőforrás* (2017) című kötete.

A fent említett szakirodalmak csak egy igen kis részét képezik azoknak, amik a témában születtek, azonban ez a felsorolás is rávilágít a téma interdiszciplináris feldolgozásának szükségességére. Azoknak a negatív következményeknek – esetleges traumáknak – az elkerülése, valamint az egészséges szexuális és családi életre nevelés érdekében fontosnak tartom tudományos szempontból, több oldalról megközelíteni a témát, amit annak komplexitása is megkövetel. Az elmúlt években Magyarországon kiemelt jelentőségű volt a családpolitika, ezen belül is a gyermekvédelem. A családpolitika alapvető feladata a családok védelme és támogatása, aminek szerves része kellene, hogy legyen a megfelelő iskolai szexuális felvilágosítás, hiszen ez gyermekvédelmi, családpolitikai, sőt nemzetpolitikai szempontból is komoly jelentőséggel bír, mivel a szexuális nevelés pozitív vagy negatív következményei a családra, a társadalom alapvető, természetes élő sejtjére vannak hatással.

A magyar családpolitika és a lakhatási szegénység – A magyar családpolitika hatásai az esélyegyenlőségre, a szegénység és a marginalizáció traumatizáló hatásának figyelembevételével

Eipli Dominika Evelin

Másodéves szociálpedagógia szakos hallgató alap képzésen

Kulcsszavak: családpolitika, esélyegyenlőség, szegénység, marginalizáció, lakhatási szegénység

Napjainkban egyre inkább megalapozott megállapítás, hogy az anyagi depriváció, és annak következményeként is fellépő marginalizáció traumatizáló hatással bír a gyermekekre, de akár a felnőttekre is.

A gyermekpszichológiával foglalkozó szakirodalomból azt is tudjuk, hogy ezeknek a tényezőknek a hatásai a gyermekek fizikai és mentális egészségére hatványozottan súlyos hatást gyakorolnak. Ennek hátterében az idegrendszer stresszválasz rendszerének a biztonságos környezettel való kapcsolata áll. Ugyanis az idegrendszerünk stresszválasz rendszere az élet korai éveiben sokkal érzékenyebb, amelyben a biztonságérzet tartós hiánya változásokat idézhet elő, tehát a kiszolgáltatott környezetben élő gyermekek az életük hátralévő részében átélhetik a biztonság hiányának konstans érzését. A környezet rendszertelensége, kiszámíthatatlansága a gyermekek megfelelő asszociációinak kialakulását akadályozza, oly módon, hogy olyan asszociációkat hoz létre a gyermek idegrendszerében, amely azt az érzetet kelti, hogy a világ is rendezetlen, kiszámíthatatlan, amely állandó veszélyforrást jelent a gyermek számára. Ennek a kaotikus világképnek a következménye a gyermekek viselkedésében pedig könnyen megfigyelhető.

Általában az alábbi vezető, illetve kísérő tüneteket tapasztalhatjuk: hiperaktivitás, figyelemzavar, gyenge impulzuskontroll. Valamint a nem megfelelő lakhatási körülmények a gyermek fizikai egészségére is kedvezőtlen, káros hatást gyakorolnak. A hátrányos, illetve a halmozottan hátrányos helyzetű családokban élő gyermekek nagyobb mértékben vannak kitéve ezeknek a kockázatoknak. Tekintve, hogy gazdasági, valamint társadalmi körülményeik révén általánosan jellemző ezeknek a családoknak a mindennapjaira a túlzású, egészségkárosító lakáskörülmények, a lakhatási költségek okozta túlterheltség, és a

lakhatási bizonytalanság, továbbá az alapvető létszükségletek biztosításának a hiánya, mint például az étkeztetés.

A szegénység és a marginalizáció által érintett populációk állandó újratermelődése erősíti a témakör jelentőségét, és súlyosságát. Ez a jelenség a társadalmi rétegek gazdasági, kulturális és társadalmi tőkái közti egyenlőtlenségeket is növeli. Hazánkban az utóbbi években tapasztalhatjuk, hogy ezt az állapotot felismerve a különböző társadalom-, és szociálpolitika ágazatai, mint például az egészség-, és oktatáspolitikai intézkedési is az esélyteremtésre, és hátránykompenzálásra fókuszáló, sok esetben preventív megoldásra törekednek.

Ennek következtében felkeltette érdeklődésemet, hogy a családpolitika intézkedései milyen mértékben tűzik ki célul az esélyteremtést, a hátránykompenzálást a szegénységgel, társadalmi kirekesztődéssel küzdő családok részére. Szemléltetésképpen nagyon érdekes felvetés, hogy a családtámogatásra szolgáló pénzbeli juttatások, mint például a kedvezményes hitelek a marginalizált populációkban hozzáférhetőek-e a családok számára, illetve, hogy ezek az intézkedések tényleges segítséget jelentenek-e veszélyeztetett és bizonytalan egzisztenciális helyzetű családokban felnövekvő gyermekek számára.

Továbbá úgy gondolom, hogy a vizsgált kérdés magába foglalja azt a kutatási-elemzési szempontot, hogy a modern gyermekfejlődési elméletek szempontjai, mint például a kiszámítható környezet, bármely formában megjelennek-e a hazai családpolitikai intézkedésekben.

Annak tudatában, hogy még a kutatásom elején járok, e tanulmány célja elsődlegesen a hazai szakirodalomban, jogszabályokban megjelenő magyar családpolitikai intézkedéseknek az esélyteremtéssel, hátránykompenzálással kapcsolatos összefüggéseinek, illetve azok hatásainak a feltárása.

A plakátom tehát pontosabb képet adni arról, hogy az esélyteremtés, hátránykompenzálás szempontjából milyen hatásai vannak a családpolitikai intézkedéseknek, azon belül is a kedvezményes hiteleknek. Valamint a gyermek egészséges lelki és fizikai fejlődésének szemszögéből kulcsfontosságú modern gyermekfejlődési elméletek szempontjai milyen mértékben jelennek meg, és melyek azok a területek, ahol felfedezhetőek, vagy ahol beépíthetőek lennének.

Forrás:

- Bajomi , A. Z., Csepregi , D. F., Czirfusz , M., & Feldmár , N. (2022). *Éves jelentés a lakhatási szegénységről*. Habitat for humanity. Forrás: https://habitat.hu/sites/lakhatasi-jelentes-2022/wp-content/uploads/sites/12/2023/03/Habitat_EvesJelentes_2022_final.pdf
- Dési, G. (2014). Családpolitika. *Infojegyzet*. Forrás: https://www.parlament.hu/documents/10181/73472/Infojegyzet_2014_9_csaladpolitika.pdf/00dc5263-cd83-4fe0-9905-184f7dc57b53
- Harker, L. (2006). *Chance of a lifetime*. Forrás: https://assets.ctfassets.net/6sxvmndn0s/4LTXp3mya7IigRmNG8x9KK/6922b5a4c6ea756ea94da71ebdc001a5/Chance_of_a_Lifetime.pdf
- Máté, O. (2021). Családtámogatási programok. *Infoszolg*. Forrás: https://www.parlament.hu/documents/10181/39233854/Infojegyzet_2021_49_csaladtamogatasi_programok.pdf/36ddee45-135f-d8f7-9791-aebef91f1f49?t=1623391946874
- Szalavitz, M., & Perry, B. (2017). *A ketreche zárt fiú - és más történetek egy gyermekpszichiáter jegyzetfüzetéből*. Park Könyvkiadó.

Hogyan működik jól a skandináv országokban a gyermekjogi ombudsman? – A gyermekjogi nézőpontú politika példaértékű megvalósulása Skandináviában

Faragó Lili Mária

Pszichológia alapképzés

Kulcsszavak: gyermekjogok, jogvédelem, gyermekjogi ombudsman, Skandinávia, interdiszciplinaritás

„Az emberi jogok a gyermekjogokkal kezdődnek” – hangzik a norvég gyermekjogi ombudsman hitvallása, amely nem csak egy követendő eszme maradt, hanem legelsőként valósult meg 1984-ben, amikor létrejött a Norvég Gyermekjogi Ombudsman (norvég nevén Barneombudet) intézménye. A skandináv ország fejlett gyermekközpontú gondolkodását bizonyítja, hogy a Barneombudet évekkel az ENSZ égisze alatt létrejövő, a Gyermekek Jogairól szóló Egyezmény (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény) aláírása előtt jött létre. A Gyermekjogi Egyezmény 1989-es aláírásának és a skandináv országok példájának köszönhetően, a 20. század végétől kezdődően a gyermekjogokat figyelembe vevő gondolkodásmód a világ számos országában a politikai repertoár részévé vált. Szakirodalmi kutatásomban a gyermekjogi ombudsman intézményének jelentőségét és a skandináv országokban való példaértékű megvalósulását vizsgáltam.

Az ombudsmani intézményről röviden: Az ombudsmani intézmény múltja Svédországban gyökerezik, 1809-es létrejövele óta a világ számos országában elterjedt, ezzel párhuzamosan pedig funkciója is jelentős változáson ment keresztül. Hatásköre mára klasszikus, közigazgatást ellenőrző funkciója mellett az alapvető emberi jogok védelmére is kiterjed. Az ombudsmani intézmények változásának, fejlődésének következő lépéseként, a sérülékeny társadalmi csoportok jogainak védelme érdekében úgynevezett szakombudsmani intézmények jöttek létre. A gyermekek széles társadalmi csoportjának sérülékenységét legelőször Norvégia ismerte fel, őt követte Svédország 1993-ban és Izland 1995-ben.

Az ombudsman a gyermekek jogainak és érdekeinek védelmét az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének értelmében valamennyi gyermek számára biztosítani igyekszik, a gyermekek „szóvivőjeként és védelmezőjeként” lép fel – fogalmazza meg Lux Ágnes.

Az intézmény kialakulását és elterjedését tanulmányozva több tudományág is fontos szerephez jut, melyek helyet kaptak a poszteren.

Jogtudomány: A jogtudományon belül a gyermekjogok speciális jogcsoportot alkotnak, ugyanis esetükben több jogág összefonódásáról beszélhetünk, mint például alkotmányjog, közigazgatási jog, büntetőjog, családjog, illetve a gyermeki jogok

gyakorlásában több szereplő is érintett: a bizonyos mértékig korlátozott gyermek, a szülő, és szükség esetén az állam.

Pszichológia: A gyermekjogi ombudsman jelentőségének, illetve kialakulásának vizsgálatakor a pszichológia megmagyarázza a gyermekrészvétel (mely az ombudsman feladatának egyik sarokköve) gyermekekre gyakorolt pozitív hatását, illetve a szociálpszichológia eszközeivel keresi a választ, hogy mi tette lehetővé a skandináv társadalmakban a gyermekközpontú politika megvalósulását.

Nemzetközi kapcsolatok: Alasuutari és munkatársai fejtik ki elméletükben, hogy mi a skandináv gyermekjogi ombudsmani intézmények hatékonyságának kulcsa. A rendelkezésükre álló tudásnak, vagyis információs tőkének („epistemic capital”, magyar fordítás: Farkas Zoltán) köszönhetően nagy tekintély övezi őket a társadalomban, így az intézmény a gyermekek érdekeit képviselve, a politikára tényleges hatást gyakorolva tud fellépni. A nemzetközi kapcsolatok tudományterülete a transznacionális szocializációról is beszél: hogyan keletkeznek, terjednek, majd internalizálódnak, vagyis válnak a világon egyre több országban elfogadottá a különféle normák. A Skandináv országok e folyamatban – Környei Ágnes szavaival élve – a „normatív éllovas” szerepét töltötték be, az általuk létrehozott új norma szerint a gyermek az állam és a nemzet számára fontos, védendő érték. A geopolitika segítségével arra is kerestem a választ, hogy miért a skandináv országokban valósult meg legelőször a gyermekközpontú politika.

Források:

- Alasuutari, P., Rautalin, M., & Syväterä, J. (2016). Organisations as epistemic capital: The case of independent children's rights institutions. *International Journal of Politics, Culture, and Society*, 29(1), 57-71.
- De Negri, L. (2021). Az ombudsman és az egyenlő bánásmód előmozdítását szolgáló szervek közötti kapcsolat Magyarország és Horvátország viszonylatában. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(4), 99-116.
- Környei, Á. (2009). Skandinávia mint „normatív éllovas” a gyermekjogok terén. *Külügyi Szemle*, 8(4), 53-69.
- Lux, Á. (2018). A gyermekek jogai. In: *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. (Szerk.: Jakab, A., Fekete, B.) 2018. <https://ijoten.hu/szocikk/a-gyermekek-jogai>
- Lux, Á. (2018). A gyermekjogi mozgalom fejlődése és az európai független gyermekjogi intézmények összehasonlító perspektívában. - doktori értekezés

Szülői tájékoztató: A gyermekbántalmazás jeleinek felismerése és kezelése kisiskolás korban

Fekete Kata

Társadalmi-viselkedéselemzés mesterképzés

Kulcsszavak: gyermekbántalmazás, prevenció, iskola, felismerés, jelzőrendszer, Barnahus

A gyermekek erőszakkal szembeni védelméről sokat hallani és olvasni, azonban csak a tragédiába fulladó esetet követően kap elegendő figyelmet a téma. A tapasztalat azt mutatja, hogy a felelősségre, a hibákra és a mulasztásokra helyeződik a hangsúly. A környezet sokszor „félrenéz”, „ez még belefér”, „nem az én problémám”, „ez csak egy pofon” mentalitással áll a problémához. Annak ellenére, hogy zéró tolerancia van a gyermekek bántalmazása terén. Figyelmen kívül marad az a tény, hogy mindez a társadalom közös felelőssége.

A gyermekek életében az iskola megkezdése fejlődésének egyik legmeghatározóbb időszaka.. A sikerélményt biztosító és biztonságot nyújtó iskolai közösségek, kortárs kapcsolatok, meghatározóak lehetnek az agresszió megelőzésében és kezelésében.

A szülő és az iskola pedagógusainak közös feladata, hogy a gyermekeket meg kell ismertetni jogaikkal segíteni kell őket abban, hogy észrevegyék, ha jogaik sérülnek, hogy aztán tudjanak és merjenek segítséget kérni.

Fontos, hogy a szülő tudatosan odafigyeljen minden apró jelre, alakítson ki őszinte bizalmi légkört gyermekével, támogassa, segítse őt döntéseiben és ha baj van merjen segítséget kérni, szakemberhez fordulni. Ha azt tapasztalja, hogy gyermeke viselkedése megváltozik, büntudatot vagy szégyent érez, zavarodott, indokoltanul dühös, lehangolt, depressziós, fél, magányos, indokoltanul aggódik, tanulmányi eredménye romlik, szorong, ne hagyja figyelmen kívül, szükség esetén keressen fel szakembert.

A jelzőrendszernek kiemelten fontos szerepe van a gyermekek védelme és a bántalmazás észlelése kapcsán. A gyermekvédelmi jelzőrendszer működtetője a gyermekjóléti szolgálat, amely együttműködik a hatóságokkal, egészségügyi és oktatási intézményekkel.

A gyermekbántalmazásnak több típusát különböztethetjük meg, érzelmi, fizikai vagy szexuális abúzus. Az érzelmi és lelki bántalmazás jellemzője, hogy rendszeres, hosszú időn át tart és ezáltal a gyermek érzelmi fejlődését befolyásolja, korlátozza. Ide tartozik az állandó kritizálás, érzelmi zsarolás, szidás, megalázás, indokoltanul súlyos büntetés adása.

- Fizikai bántalmazásnak nevezzük a gyermek fizikai sérüléséhez vagy halálához vezető cselekedetet (ütés, rázás, fulladás, égés, mérgezés, fojtogatás, verés stb).

- A szexuális bántalmazás típusai közé tartozik a gyermek valamilyen szexuális aktivitásra kényszerítése, bevonása, amelynek helytelenségét, annak súlyosságát nem képes felfogni, ezáltal beleegyezik.
- A kortárs bántalmazás jellemzője, hogy gyermek bántalmaz gyermeket. Ez főként az iskolai közösségekben jelenik meg először, de előfordulhat baráti közösségekben is. Különleges ellátást és kezelést igényel.

Amennyiben a bántalmazás beigazolódik, kezelése, típusától függően, más-más terápiát igényel. Érdeemes részt vennie olyan tevékenységekben, amelyek magabiztossá és rugalmassá teszik a gyermeket, például a csapatsportok, tánc, harcművészet, dráma.

Súlyos szexuális bántalmazás esetén a szülőnek lehetősége van a Barnabus program szolgáltatását igénybe venni, melynek lényege, hogy a szexuális abúzus áldozata gyermekbarát környezetben tesz vallomást a vele történekről, kiküszöbölve azt, hogy újra és újra traumatizálódjon.

A jó szülő nem akarja a rossz érzéseket gyorsan semmissé tenni, éppen ellenkezőleg: segít a gyerekének kapcsolódni a fájdalomhoz, a haraghoz, elismeri azok jogosságát, és mintát ad arra is, hogy ki lehet ezekből jönni, vagy ha nem megy egyedül, segítséget lehet kérni.

Forrás:

Dr. Árki Ildikó - Dr. Scheiber Dóra - Dr. Kovács Zsuzsanna (2013) Gyermekbántalmazás és elhanyagolás. In *Gyermekgyógyászati Továbbképző Szemle* (XVIII.) 2, 73-75.

<https://www.antsz.hu/data/cms44879/BantaI.pdf>

N. Kollár Katalin - Szabó Éva (2017) *Pedagógusok Pszichológiai Kézikönyve. I. kötet.* Budapest: Osiris Kiadó, 172-188.

http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/17571/7/3237405_Pszichoped_2016_1.indd.pdf

Balogh Karolina - Németh Barbara - Vaskuti Gergely (2021) *A közösségi gyermekvédelem lehetőségei. Kutatási beszámoló.* Budapest: Hintalovon alapítvány.

https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2021/11/Hintalovon_jelentes2021_Final.pdf

Máté Olga (2017). *Gyermekvédelmi jelzőrendszer. Infojegyzet.* Budapest: Képviseleti Információs Szolgálat.

https://www.parlament.hu/documents/10181/1202209/Infojegyzet_2017_27_gyermekvedelmi+jelzorendszer.pdf/104dd04a-dca3-47bc-944e-bfb07067676f

Kuritárné Szabó Ildikó, Tisljár-Szabó Eszter (2015) *Úgy szerettem volna, ha nem bántottak volna - A családon belüli gyermekkori traumatizáció: elmélet és terápia.* Oriold és Társai Kft, Budapest

Az Európai gyermekjogi ombudsmanok összehasonlítása – Miért jó, ha a gyermekek tudatában vannak a jogaikkal és képesek felszólalni az őket érintő ügyekben?

Korbeák Barbara

Pszichológia alapképzés

Kulcsszavak: gyermekvédelem, gyermekvédelmi ombudsman, gyermekjogi ombudsman, európai ombudsmanok összehasonlítása, európai követendő gyakorlatok, gyermekrésztétel

Az ombudsman, mint intézmény hosszú múltra tekint vissza, eredete egészen a 18. századig nyúlik vissza, azonban világszerte csak a 20. század második felében terjedt el. Eredetileg közigazgatási kontrollszervként funkcionált, majd beépült hatáskörébe az egyéni alapjogokkal való visszaélések vizsgálása is (élethez, egyenlő bánásmódhoz, védelemhez, oktatáshoz való jog stb.), ennek értelmében az ombudsman célja a közigazgatás rendszerszintű vizsgálatán túl az egyéni alapjogok érvényesülésének biztosítása.

Az Európa Tanács kézikönyvének ajánlása alapján az országok saját államszervezetüknek megfelelően alakíthatják ki. Ennek köszönhetően többféle modell létezik, ilyenek például az egységes, a regionális szinten működő és a szakosított intézmények, amelyek az általános hatáskörű biztosi intézmények mellett jönnek létre. Az ombudsman modellek különbözőségének háttérében az is szerepet játszik, hogy mit helyeznek előtérbe az egyes intézmények, az alapjogok védelmét vagy a közigazgatás ellenőrzését. Az ombudsmani intézmény függ továbbá a tisztség betöltőjétől, hatáskörétől, a feladatok értelmezésétől, a szabályozás nyújtotta lehetőségektől és a hatáskörét szabályozó normáktól. A fent említettek alapján elmondhatjuk, hogy az ombudsman intézményének és szerepkörének pontos meghatározása sincs egységesítve, mivel minden nemzet különböző társadalmi viszonyokkal, nehézségekkel rendelkezik, amelyek miatt a szabályozás rugalmasságot biztosít, ezért országonként eltérhet.

Az ombudsman feladata tehát az alapvető egyéni jogok biztosítása is. Napjainkban egyre fontosabbá válik a sérülékeny és rászoruló csoportok megsegítése, és ebbe a gyermekek is beletartoznak, hiszen fejlődésükből és életkorukból fakadóan kiszolgáltatottak, nincsenek tisztában jogaikkal és önállóan nehezen tudják érvényesíteni azokat, ezért speciális jogalancsoportot képeznek. Mivel a gyermekek eszköztelenek az alapjogi jogsértések

vonatkozásában, ezért a gyermekjogi ombudsman felelős a jogaik biztosításáért és az esetleges visszaélések kivizsgálásáért.

Az európai országokat áttekintve láthatjuk, hogy országonként eltér a gyermekjogi ombudsmanok hatásköre és a tisztséget betöltő személye. Norvégiában és Írországban önálló, Görögországban és Hollandiában integrált modell került kialakításra, ami azt jelenti, hogy az államok az általános emberi jogi intézményükbe építették bele a gyermekek jogainak védelmét, amelyért az ombudsman-helyettes felel. Magyarországon és Lettországban pedig általános hatáskörű, gyermekjogi feladatellátással működő ombudsman intézmény működik.

Az európai országokból kitűnve a norvégiai gyermekjogi ombudsman nagy hangsúlyt fektet arra, hogy a gyermekek védelmezőjeként és szóvivőjeként jelenjen meg, igyekszik biztosítani a gyermekek érdekeit is. A „Speak Your Mind!” kampány keretében igyekeztek bevonni a gyermekeket és felmérni véleményüket, arról, hogy melyek azok az ügyek, amelyek érdeklik őket. A norvég ombudsman ezen kívül 2006-ban szakértői tanácsot állított fel hivatalában a családon belüli erőszak áldozataivá vált gyermekek számára, amely segítő szakemberekből áll, akik folyamatos kapcsolatot tartanak a gyermekekkel és segítenek a számukra a traumák feldolgozásában.

Az ír ombudsman a speciális gyermekcsoportokra helyezte inkább a hangsúlyt. A hivatal konzultációt is biztosít a gyermekek életét érintő témákban (iskolai zaklatás, egészségügy stb.). A gyermekek véleményének megismerésére, gyermekjogokról szóló képzési programok biztosítására is nagy hangsúlyt fektet.

Magyarországon nincs önálló ombudsman intézmény, az alapvető jogok biztosa felel a gyermekek jogaiért. Az alapvető jogok biztosa célul a gyermekek elérését és tájékoztatását tűzte ki, továbbá azt, hogy a gyermekek tájékoztatása közérthető formában, „gyermeknyelven történjen meg.” Ennek érdekében egy gyermekjogi tájékoztató honlapot hozott létre. További lehetőségként jelent meg hazánkban a gyermekek meghallgatása az őket érintő eljárásokban, különösen a szülői felügyeletet érintő ügyekben.

A fent említett példákból jól látszik, hogy a gyermekvédelmi ombudsman több, mint egy egyszerű gyermekvédelemmel foglalkozó intézmény, teret biztosíthat a gyermekek számára, ahol kifejezhetik érzéseiket, aggodalmaikat, megismerhetik jogaikat. Az intézmény segítségével a gyermekek már fiatal korukban megtapasztalhatják a társadalom működését,

szabályait, a jogismeret fontosságát és nagyban hozzájárulhat ahhoz, hogy tudatos felnőttekké váljanak.

Forrás:

Csink, L. (n.d.). Az ombudsman https://jog.tk.hu/uploads/files/21_Csink_Lorant.pdf

Lux, Á. (2018). A gyermekjogi mozgalom fejlődése és az európai független gyermekjogi intézmények összehasonlító perspektívában. Doktori értekezés, ELTE ÁJK, Budapest.

Alapvető jogok biztosának hivatala: Gyerekeknek: <https://www.ajbh.hu/en/gyerekeknek>

(Utolsó megtekintés: 2023.04.30.)

Gyermekvédelem: Iskolai szociális segítő – A szakmaközi kommunikáció fontossága

Kovács Tekla Teréz

Szociálpedagógia alapképzés

Kulcsszavak: iskolai szociális segítő, jelzőrendszer, szakmák közti együttműködés, gyermekvédelem

A plakátom fő témája a gyermekvédelem keretein belül a szakmaközi kommunikáció előnyei, szűkítve az iskolai szociális segítő funkcióira. 2018 szeptember elsejétől kötelező az óvodai és iskolai szociális segítő szolgáltatás Magyarországon.¹ A szociális segítő munka eszközeivel támogatást nyújt a köznevelési intézménybe járó gyermeknek, a gyermek családjának és a köznevelési intézményben dolgozó pedagógusoknak gyermekvédelmi kérdésekben. Az egyik legnagyobb előnye, amely az erről szóló rendeletben is szerepel: segíti a gyermekvédelmi jelzőrendszer működését, valamint a szakmaközi kommunikációt például gyermekorvos, iskola pszichológus, pedagógus, szociális munkás közt. A szociális szakember közoktatási intézmény keretein belül kiépíti a szülőkkel való kapcsolatteremtést, valamint a különböző területeken dolgozó szakemberek közötti kommunikációt, ezáltal megjelenik az interprofesszionális kérdése egy adott intézményben dolgozók körében. Abban konszenzusra jutott a szakma, hogy egy gyermek egészséges fejlődése az óvoda/iskola – gyermek – szülő hármass viszonyrendszerében értelmezhető kérdés. Ahhoz, hogy ez a viszonyrendszer átlátható legyen, elengedhetetlen a kommunikáció a felek között. Magyarországon az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról jelzési kötelezettséget rendel el a jelzőrendszeri tagok (egészségügyi szolgáltatást nyújtók, személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók, köznevelési intézmények, rendőrség, ügyészség, bíróság...) számára. A jelzőrendszer működése érdekében, fontos lehet a nyílt kommunikáció. Az iskolai szociális munkás jelenlétével hidat képezhetünk a gyermek jóllétéért dolgozó alkalmazottak, intézmények és a szülők között. Továbbá tréningekkel, illetve személyes jelenlétével segít az iskolai pedagógusoknak felismerni a fizikai, illetve lelki vagy mentális gyermekbántalmazás vagy elhanyagolás jeleit. Nem elhanyagolható tényező a jelzések elmaradásának a miéértje. Lehet a jogszabályok ismereteinek a hiánya, belső erkölcsi dilemma vagy a nem megfelelő képzés a tanárok részére a bántalmazás jeleiről. A közoktatási intézmények dolgozói, a rendszer azon tagjai, akik egyszerre a legtöbb jelzést

¹ <https://njt.hu/jogszabaly/1998-15-20-3D> letöltve: 2023. 03. 15.

teszik a gyermekvédelmi rendszer felé, de nagy valószínűséggel ők is mulasztják el a legtöbbet. További hátrány a rendelet módosításának fiatal mivolta, amelyből következtethetünk arra, hogy a gyakorlatban még küszködnek a szakmai elveknek megfelelő, egyben a szolgáltatás leghasznosabb megvalósításával.² A plakát célja, rávilágítani arra, hogy a jelzőrendszer működését sikeresebbé és hatékonyabbá teszi a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 2018-as módosítása. Kutatásomhoz magyarországi szakirodalmakat használtam fel.

Forrás:

https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2018/08/jszabvalt_15_1998_20180806.pdf

letöltve: 2023. 03. 15.

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/efop194/E194_utmutato_ovoda_1907_10.pdf letöltve: 2023. 03. 15.

http://real.mtak.hu/118888/1/baloghkarolina_THEMIS-2020-kulonszam.pdf letöltve: 2023. 03. 15.

http://3sz.hu/sites/default/files/uploaded/2008_marcius.pdf letöltve: 2023. 03. 12.

https://esely.org/kiadvanyok/2021_3/3-18-kopasz-mariann.pdf letöltve: 2023. 03. 11.

² https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2018/08/jszabvalt_15_1998_20180806.pdf letöltve: 2023. 03. 15.

Gyermek meghallgatására vonatkozó szabályozás alakulása a szülői felügyeleti jogot érintő perekben

Nagy Ádám Dávid

Jogász képzés

Kulcsszavak: ítélőképessége birtokában, lehetőség és kötelesség elhatárolása, gyermek érdeke és jogai

Téma indokolása: Gyermekvédelmi, gyermekjogi kérdésekkel számos alkalommal találkozunk mindennapjaink során, azonban a kiskorúak számára az egyik legmegrázóbb helyzetről, a szülők házasságának felbontásáról igen kevés szó esik, még kevesebb az eljárás során a gyermekeket megillető jogokról. A gyermekek meghallgatására vonatkozó rendelkezések mind a házasság felbontása iránti perekre, mind a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perekre vonatkozó szabályozásban kevésbé jelennek meg, azonban ez az egyik legérzékenyebb kérdéskör, amivel foglalkozhatunk, hiszen a bíróság döntése a gyermek jövőjét determinálja.

Fontosnak tartom ezen szabályok részletes ismeretét, hiszen megfelelő alkalmazásukon kiskorúak sorsa múlik. A felvetett kérdéskörrel elengedhetetlen foglalkozni, ezt mutatja a 2022. augusztus 1. napján hatályba lépett jogszabály-módosítás, mely a gyermek nyilatkozattételi lehetőségéről rendelkezik. A téma jelentőségét mutatja továbbá, hogy a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján 2017. évben 18495 házasság felbontására került sor, amelyekben összesen 15500 kiskorú volt érintett.³ A házasságok felbontásának száma 2021. évben 18092 volt, azonban az érintett kiskorúak arányára vonatkozó statisztikai adat erre az évre vonatkozóan nem áll rendelkezésre.⁴

Hipotézis: Kutatásom célja, annak meghatározása, hogy mi vezetett a gyermek meghallgatására vonatkozó eljárásjogi szabályok módosításához a szülői felügyeleti jogot érintő perekben és ez a változás milyen formában ölt testet, ennek milyen jövőbeni hatásai lehetnek a gyermekek eljárásjogi helyzetére, illetve az érintett gyermekek életére.

Kutatási módszertan: Az egyetemi tanulmányaim során elsajátítottak figyelembevételével szakirodalmakat kutattam, több alkalommal konzultáltam a

³ <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/valas17.pdf>

⁴ https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0015.html

gyermekvédelmi műhely vezetőjével, vezető-helyettesével, illetve tanulmányoztam a bírói gyakorlatot.

Szekunder forrásként az alábbi jogforrásokat és egyetemi szakirodalmakat használtam fel: *Polgári Eljárásjog, 4. átdolgozott kiadás, Patrocinium Kft., Budapest, 2021, szerkesztette: Dr. habil. Udvardy Sándor, PhD; Polgári eljárásjog II. Második, átdolgozott kiadás, Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2022, szerkesztette: Nagy Adrienn, Wopera Zsuzsa, 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, 2013. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról*

Kutatás eredménye: A Polgári Törvénykönyv 4:171. § (4) bekezdésének a módosítására nemzetközi kötelezettség alapján, a Brüsszel IIb. rendelet következtében került sor. A rendeletben kiemelt szerepe van a gyermek véleménynyilvánításhoz való joga megerősítésének.

A jogszabály módosítás abban áll, hogy a bíróságnak kötelezettsége keletkezett arra nézve, hogy 2022. augusztusától a szülői felügyeleti jogot érintő perekben minden ítélnőképessége birtokában lévő gyermeket köteles értesíteni a nyilatkozattételi lehetőségéről.

A nemzetközi és a magyar joggyakorlat alapján az ítélnőképesség nem életkorhoz kötődik, hanem azt a bíróság minden esetben egyedileg köteles vizsgálni. (Németországban alkalmazott gyakorlat, hogy a 3-4 éves gyermek véleményét is már kikérik az őt érintő eljárásokban, azonban hazánkban hasonló gyakorlat még nem alakulhatott ki, hiszen a módosítás nemrég lépett hatályba.)

Kihangsúlyozandó, a gyermeknek a nyilatkozattétel nem kötelessége, csupán lehetősége. A változás célja, hogy a gyermek tudjon róla, az eljárás során kifejezheti a véleményét, ezáltal tovább erősödik az a követelmény, mely szerint a gyermek is ezen eljárások érintettje. Az értesítés relevanciája abban áll, hogy elmaradása esetén az Európai Unió többi tagállamában a hazai bíróság ítéletét nem hajtják végre.

Gyakori jelenség, hogy házasság felbontásában érintett gyermek nem megfelelő önértékeléssel bír, rosszabbul teljesít a tanulmányai során. A negatív hatások mérséklése érdekében szükséges egy gyermekbarát szabályozás kialakítása, mely a kiskorú érdekeit képes megjeleníteni.

A gyermekek számára biztosított nyilatkozási lehetőség egyértelműen hozzájárul a kiskorúak véleménynyilvánításhoz való jogának az érvényesüléséhez, mely alapvető emberi jog.

A folyamatos jogalkotói intézkedések ellenére általánosságban elmondható, sokszor nem a gyermek érdekei kerülnek előtérbe a házasság felbontása, illetve a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perekben, holott a Polgári Törvénykönyv 4:2. § (1) bekezdése kimondja: „a családi jogviszonyokban a gyermek érdeke és jogai fokozott védelemben részesülnek.”⁵

⁵ Polgári Törvénykönyv 4:2. § (1)

Házasság felbontása iránti perek, valamint a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perek a gyermek szemszögéből

Paizs Vanda

Tanári mesterképzés

Kulcsszavak: házasság felbontása, szülői felügyeleti jog rendezése, mentális egészség, család, jogszabály

Tanulmányomban a házasság felbontása, valamint – amennyiben a szülők nem éltek házasságban – a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perek gyermekekre gyakorolt hatását vizsgálom a pszichológia aspektusában. Célom feltárni, hogy milyen hatással vannak a gyermek mentális egészségére a vizsgált peres eljárások, és azon belül feltárni a szülőkkel való kapcsolattartás lehetőségeit és korlátait.

A kiskorú gyermek szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll. A szülői felügyeletet a szülők különélés esetén is együttesen gyakorolják a legtöbb esetben. A házasság felbontása, valamint a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése során a gyermek elhelyezéséről az eljáró bíróság dönt, abban az esetben, ha a szülők, mint peres felek között nem jön létre előzetes megegyezés. Ilyen esetekben a házasság felbontása, valamint a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti peres eljárásban a bíróság kezébe kerül a gyermek elhelyezésének elbírálása, illetve a jövőbeni kapcsolattartás rendezése a gyermek és szülei között.

Egy egészséges személy fejlődéséhez elengedhetetlen a család nyújtotta biztonságos közeg. A család, mint rendszer funkcionál a gyermek életében. Amennyiben a rendszer megbomlik, diszfunkció léphet fel, amelyben az egyén is sérül. Egy ilyen esetben a szülők nem megfelelő megküzdési stratégiái a gyermek kialakuló személyiségét veszélyeztethetik. A különböző életkorok tekintetében a gyermek sérülékenysége eltér, a legfiatalabbak esetében fokozott a veszélyeztetettségük.

A fentiekben hivatkozott peres eljárások során kiemelt szükség van a gyermek pszichés egészségének megőrzésére. Az eljárás során pszichológus szakértő is vizsgálhatja a peres feleket, valamint az érintett kiskorú gyermekeket. Fontos e körben kiemelni, hogy a pszichológiai vizsgálatoknál a gyermek szempontja a prioritás. A gyermek mentális egészségét fontos előtérbe helyezni az elhelyezésnél és a szülőkkel való kapcsolattartásnál.

A gyermek befolyásolásának vizsgálata is szempont, a szakemberek segítségével

módunkban ál a probléma mögé látni, és ezzel a gyermek érdekeit előtérbe helyezni. Továbbá a gyerek lojalitáskonfliktust élhet meg a szülőkkel kapcsolatban, ami tovább mélyítheti a pszichés distresszt.

A kutatási módszerem szakirodalmi összefoglaló, mely során a hatályos jogszabályokat fogom összevetni meglévő pszichológiai kutatásokkal különös tekintettel a gyermek helyzetére a házasság felbontása, valamint a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perekben és azon belül vizsgálva a gyermekek elhelyezését, illetve a szülőkkel való kapcsolattartást, illetve ezek pszichológiai szempontjait. A dolgozat célja, hogy komplex képet kapjak a gyermek pszichés állapotáról és szülőkkel való viszonyáról a fent említettek tekintetében.

Forrás:

Almási, Á. (2016). *A gyermekelhelyezés hatályos szabályozása*. Szakdolgozat. Miskolc: Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar.

Pál, Sz. (2022). *A házasság felbontása teljes körű bizonyítás alapján, avagy „ellentétes szándékok, hiányok és sok-sok elfojtás”*. Szakdolgozat. Miskolc: Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar.

Sass, R. (2020). *Szülői felügyeleti jog, láthatási jog*. Letöltés dátuma: 2023.03.17.
[drsass.hu: https://www.drsass.hu/szuloi-felugyeleti-jog/](https://www.drsass.hu/szuloi-felugyeleti-jog/)

2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról. Letöltés dátuma: 2023.03.17.
net.jogtar.hu: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1600130.tv>

Galántai, R., T. (2020.12.). Paradigmaváltások a hazai bírói jogértelmezés elméletében és gyakorlatában. *Themis*, pp.: 46-77. Forrás: http://real-j.mtak.hu/21448/2/Themis_2020_12_.pdf#page=46

Gyermekjogi ombudsman – Lengyelország, mint követendő példa

Rákóczi Eszter

Színháztudomány mesterképzés

Kulcsszavak: gyermekjogok, Lengyelország, ombudsman,

Ha az elmúlt évek gyermekjoggal, illetve a gyermekjóléttel kapcsolatos felmérések adatait vizsgáljuk, Lengyelország vitatható statisztikai indikátorokat mutat fel. Míg Európában itt az egyik legalacsonyabb az iskolaelhagyók aránya, addig a szociális transferek kezdetleges állapota okán a családok elszegényedése súlyos probléma, annál is inkább, mert megfigyelhető, hogy sok esetben az a szülők munkavégzése mellett történik, mely tény így értelemszerűen hatással van a családban lévő gyermekek mindennapjaira is. Erre a kialakult hiányosságra az alább jellemzett, szakosodott emberjogi szerv, a Gyermekjogi Ombudsman (*Rzecznik Praw Dziecka*) tesz esélyegyenlítő lépéseket. Az ENSZ különösen szorgalmazza a gyermekjogi ombudsmanok felállítását minden országban, melyre az országok különböző intézményvariációkkal válaszolnak. Magyarországon például nincsen önálló ombudsmani szervezet, a felmerülő esetek hazánkban az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala hatáskörébe tartoznak. Az ismert variációk közül Közép-Európa egyik kiemelkedő példája a Lengyelországban működő intézmény. Az ombudsman önálló és független szervként működik a lengyel jogszolgáltatásban, ahol a szervezeti autonómia lehetőséget ad annak, hogy az igazgatási keretrendszerből kilépve, saját működési szabályzattal tudjon hatékonyan funkcionálni. További pozitívumként fontos kiemelni továbbá, hogy az általános emberi jogokat védő Ombudsman (*Rzecznik Praw Obywatelskich*) a Gyermekjogi Ombudsman mellett nem válik túlterheltté, hanem két egymástól, feladataiban és hatáskörében jól elkülönülő hivatalként képesek működni. Az RPD feladata elsősorban gyermekek jogainak védelme, különös tekintettel az alábbi jogokra: az élethez és az egészségügyi ellátáshoz való jog; a családon belül történő neveléshez való jog; a tisztességes életkörülményekhez való jog; az oktatáshoz való jog; a fogyatékossgal élő gyermekek jogai; a gyermekek védelme az erőszakkal, a kegyetlenséggel, a kizsákmányolással, az erkölcsi hanyatlással, az elhanyagolással és a bántalmazás egyéb formáival szemben. Az RPD, valamint a munkáját segítő hivatalok jogérvényesítő és jogfejlesztő tevékenységet is egyaránt végeznek. Például értékelési rendszereket és indítványokat dolgoznak ki, amelyek a gyermekek jogai és jóléte hatékony védelmének biztosítását szolgálják. Kiterjedt jogköre megengedi, hogy bármely

esetben helyszíni ellenőrzést végezzen (előzetes értesítés nélkül is); az érintett szervektől magyarázatot és tájékoztatást, valamint iratok rendelkezésre bocsátását kérje; szakértőt bízhat meg és egyéb szakmai véleményeket is kérhet. Nem csak a benyújtott ügyek kivizsgálásában, hanem – képesítésénél fogva – az illetékes, hivatalos szerveknél történő ügymenetek elindításában és lefolytatásában is segítséget nyújt a hozzá fordulóknak. Működésében nélkülözhetetlen előnye ennek a formának a feltétlen hozzáférhetőség biztosítása, életkörülménytől függetlenül, vagyis Lengyelországban mindenkinek joga van ahhoz, hogy ezt a hivatalt felkeresse és díjmentes eljárás keretében vigye ügyét az ombudsman elé.

A lengyel Gyermekjogi Ombudsman eredményes működése megfontolás tárgyává teszi a magyarországi adaptációt, vagy önálló szakosodott gyermekjogi szerv felállítását.

Forrás:

RÓZSÁS Eszter, *A gyermekjogok tartalma, érvényesülése és védelme*, Pécs, 2008.

KÖRNYEI Ágnes: *A gyermekjogok megvalósulását befolyásoló tényezők Európában - Lehet-e perifériából centrum?* 2008.

Malgorzata KMAK, *Development of children's rights in Poland- selected aspects*, 2021.

Rizikófaktorok és védőfaktorok a szülői felügyeletet érintő perekben

Sándor Csenge

Pszichológia alapképzés

Kulcsszavak: gyermekelhelyezési per, krízis, rizikófaktor, védőfaktor, trauma

Tanulmányom középpontjában a szülői felügyeleti jogot érintő perekben a gyermekeket érő hatások állnak. A bontóper és a szülők szeparációja krízist jelent egy gyermek életében. A környezeti hatások befolyással vannak a megküzdésre. Céloom nehezítő és segítő faktorok azonosítása a bontóperek során. Úgy gondolom, hogy a téma kiemelt fontosságú, azonban kevés a magyarul is elérhető szakirodalom.

Kutatások bizonyítják, hogy az elvált szülők gyermekei gyengébben teljesítenek az önértékelést, iskolai teljesítményt és hosszú távú egészséget mérő tesztekben egyaránt. Továbbá a saját, felnőtt kapcsolataikra is szignifikáns hatást gyakorol a gyermekkorban megélt élmény.

A szülői felügyeleti jogot érintő perek során a házassági vagy élettársi kapcsolatba született gyermekek feletti szülői felügyelet rendezéséről, azaz korábbi fogalom meghatározás szerint a gyermek elhelyezéséről születik döntés. Amennyiben a szülők nem tudnak megállapodni a peres eljárás során, a bíróság dönt. A döntés során elsődlegesen a gyermek érdekeit kell figyelembe venni.

Hill és Rogers családi életciklus modellje alapján a családi élet egy konstans fejlődési folyamat, melyben vannak „normál krízisek”, ezek megoldással zárulnak a családtagok részéről. Azonban, van olyan krízis is, amelyhez a család nem tud alkalmazkodni és megoldani azt. Ez az úgynevezett „paranormatív krízis”, ide soroljuk a válást is. Egy család rendszerben funkcionál, ezért a krízis a gyermeket is érinti.

A gyermekkor során védő és rizikófaktorok egyaránt hatással vannak a fejlődésre. A protektív faktorok hozzájárulnak az egyén jóllétéhez és csökkentik a környezetben megjelenő negatív hatásokat. A rizikófaktorok növelik a rossz alkalmazkodás kockázatát, ennek mértéke attól függ, hogy a személy milyen szintű stresszel találkozik.

A kutatás során kvalitatív, kérdőíves módszert alkalmaztam, a tesztet gyakorló ügyvédek töltötték ki. A két kérdés az volt, hogy határozzák meg saját tapasztalataik alapján

a gyermek pszichés egészsége szempontjából védő- és rizikófaktorokat a szülői felügyeleti jogot érintő perek során. A szakirodalom alapján bontottam védő és rizikófaktorra a peres eljárás során gyermeket érő behatásokat, hiszen ez sokkal kézzelfoghatóbb nem szakmabeliek számára is.

A szakirodalmi áttekintést és az ügyvédek információit összevetve 3 fő aspektusa van a védő és rizikófaktoroknak, melyek az eljárás milyenségére, a szülők hozzáállására és a közösség megtartó erejére vonatkoznak.

A gyermek pszichés jóllétének segítéséhez interdiszciplináris eszközökre van szükség az eljárás során. A jelzőrendszer, a szülők edukációja a témában, továbbá az ügyvédek képzése és felkészítése sokat javíthat a helyzeten, ezek szolgálhatnak védőfaktorokként. Ezzel párhuzamosan a rizikófaktorok csökkentése is megtörténik. A cél, hogy a jelenlegi szülői felügyeleti jogot érintő per folyamata valóban gyermekközpontú legyen.

Forrás:

- Erdei, R. (2021). Az optimális fejlődést támogató védőfaktorok. In K. Toma, É. L. Podlovics, & G. Stóka (Szerk.), Sárospataki Pedagógiai Füzetek (Köt. 28, o. 25–46). Eszterházy Károly Egyetem Líceum Kiadó. <https://doi.org/10.33031/SPF.2021.25>
- Edit, B., Etelka, B., Judit, H., Erzsébet, M., & Ágnes, V. (2006). Család, gyerek, társadalom. Bölcsész Konzorcium. Erdei, R. (2015). Reziliencia a pedagógiában – a kockázat ellensúlyozása pedagógiai eszközökkel. Pedagógusképzés, 27–43. <https://doi.org/10.37205/TEL-hun.2014-2015.02>
- Perry, B. D. és Szalavitz, M. (2015): A ketrecbe zárt fiú és más történetek egy gyermekpszichiáter jegyzetfüzetéből. Mit tanulhatunk a traumát átélt gyerekektől a veszteségről, a szeretetről és a gyógyulásról? Park Kiadó, Budapest.
- Jakobiné Görgöy R., (2022). Válsmegélés, válsfeldolgozás mintázatai napjainkban. Doktori értekezés. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudomány Kar Demográfia és Szociológia Doktori Iskola
- Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány (2021.10.20). Állásfoglalás az IM családjogi munkacsoportja számára a polgári anyagi jogot és eljárásjogot érintő módosításokról. Letöltés dátuma: 2023.05.03. Forrás: <https://hintalovon.hu/2021/10/20/allasfoglalas-az-im-csaladjogi-munkacsoportja-szamara-a-polgari-anyagi-jogot-es-eljarasjogot-erinto-modositasokrol/>

Dráma és színház a bűnmegelőzésben - avagy hogyan segítheti a szerepbélés aktusa a javítóintézeti növendékek jellemfejlődését

Szabó Noémi Réka

Jogász képzés

Kulcsszavak: javítóintézet, reszocializáció, drámapedagógia, bűnmegelőzés, fiatalkorú elkövetők

Jelen kutatásom során azt vizsgálom, milyen reszocializációs, fejlesztési, pedagógiai, terápiás célokat szolgál a tanítási dráma alkalmazása a bűnelkövető fiataloknál.

E témakör napjainkban kiemelkedően aktuális, mondhatni égető probléma, hiszen a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján megállapítható, hogy az elmúlt négy évben csaknem a kétszeresére emelkedett a fiatalkorú elkövetők száma hazánkban. Ez az exponenciális növekedés azért is kétségbeejtő, mivel már *a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvényben* a jogalkotó azt tűzte ki célul, hogy a büntetések és az intézkedések végrehajtásának rendjét úgy kell kialakítani, hogy az a fiatalkorúak tekintetében a gyermekek jogainak érvényesülését is szolgálja. Ebből következik, hogy reintegrációjuk során egy olyan szociokulturális közeget kell kialakítani, amelyben a mikroközösség által ejtett sebeket be lehet gyógyítani.

Ennek okán egy rövid nemzetközi kitekintés során nagyvonalakban ismertetem a „Shakespeare in the Courts” elnevezésű innovatív, hatékony és cselekvés-orientált programot, amelynek 2001-es megalapítása óta céljai között szerepel egy, a hagyományos büntető intézkedésekkel szembeni alternatíva biztosítása a fiatalkorú bűnelkövetők és az e téren támogatásra szorulóknak számára. Az ilyen és ehhez hasonló kezdeményezéseket azért is érdemes részletesebben vizsgálni, mivel úgy próbálnak a fiatalkori bűnmegelőzésben hatékony szerepet betölteni, hogy a terápiás módszerek kialakításánál kiemelt hangsúlyt fektetnek a jelenség mögött meghúzódó okokra. Ezek legtöbbször a kora gyermekkori ártalmas élmények, amelyek jelentős fejlődési károkat okoznak. Ezzel összefüggésben azonban láthatjuk, hogy a drámapedagógia eszközeinek segítségével a résztvevők felfedezhetik a nyelvben rejlő gazdagságot és lehetőséget, gyakran zsigeri szintű örömet élhetnek át, ezzel jelentősen hozzájárulva a személyiségfejlődésükhöz.

Kutatásom során arra is keresem a választ, hogyan alkalmazhatóak a drámás munkaformák a javítóintézeti szisztémában, illetve milyen személyes hasznuk származik a növendékeknek a műhelyben való részvételből, miután kikerültek a büntetés-végrehajtási intézményből. E kutatással összefüggésben mindenekelőtt megemlíteném, hogy a Káva Színház Juventas programjának munkatársai, két tanítási drámafolyamat következményeiből többek között azt a következtetést vonták le, hogy a speciális csoporthelyzetek arra teremtenek lehetőséget, a növendékek ideiglenesen kilépjenek a javítóintézet erős és gyakran korlátozó szabályrendszeréből, és egy védett, elfogadó, illetve támogató közegben gyakorolják a szabálytartást, valamint az együttműködéshez szükséges szociális készségeket, képességeket. A fentiekben hivatkozott program a Budapesti Javítóintézetben négy különböző típusú eljárást - tanítási dráma, fórumszínház, börtönszínház és szociodráma - alkalmazott. Jelen projektmunka során ezek legfontosabb jellemzőit és a gyakorlatban kiváltott hatásait fogom lényegre törően bemutatni.

A kutatás módszertana alapvetően a hazai szakirodalom elemzése, amely alatt a már fent említett Káva Színház Juventas programjának Színház és Pedagógia című kiadványsorozatának 11-es és 12-es köteteinek részletes áttekintése után a benne foglalt, ezen projekt szempontjából legrelevánsabb eredményeit interpretálom. Az elméleti sík megalapozásához továbbá - többek között - Gail Campbell és Diane Conrad: Arresting change: Popular Theatre with Young Offenders című tanulmányát használom, föl. Emellett a „Shakespeare a bíróságon” bemutatóhoz a Trauma Research Foundation egyik munkatársa és a program alapítója között lezajlott interjú-beszélgetést hívom segítségül. Végezetül a poszter elkészítése során megpróbálok egy átfogó és szemléletes interjút készíteni a Rákospalotai Leánynevelő Intézet egy dolgozójával azzal kapcsolatban, hogy ebben az intézményben miként jelenik meg a drámapedagógia.

Kutatásom célja végsősoron tehát az, hogy a büntetőjog ultima ratio, szankciós zárkő jellege helyett, a speciálprevenció égisze alatt rávilágítsak arra, a drámás módszerek és a színház miként tudja a növendékek empátiáját és érzelmi életét fejleszteni, őket érzékenyíteni.

Forrás:

Színház és Pedagógia 11: Dráma és színház a bűnmegelőzésben A Káva Kulturális Műhely
JUVENTAS programja, Elméleti és módszertani füzetek, 2019

Színház és Pedagógia 12: Dráma és színház a bűnmegelőzésben A Káva Kulturális Műhely
JUVENTAS programja, Elméleti és módszertani füzetek, 2022

Gail Campbell és Diane Conrad: Arresting change: Popular Theatre with Young Offenders,
Idea Publications, 2006

Bessel van der Kolk: A test mindent számon tart: Az agy, az elme és a test szerepe a
traumafeldolgozásban, Ursus Libris, 2020

Európa helye a világban
képzési műhely

A keresztyén gyökerekre való utalás kérdése az Európai Unió alapszerződéseiben

Fekete Balázs Péter

Jogász képzés

Kulcsszavak: keresztyénség, alapszerződés, Európa gyökerei, Weiler, önmegtagadás

Az Európai Unió az elmúlt években kihívások sorozatával találta és találja ma is szembe magát, melyek megoldása határozott és a tagállamok általi egységes fellépést igényel. Talán ekkor rajzolódik ki igazán és válik egyértelművé, hogy az Európai Unió ezen viharos időkben sem adhatja fel azokat az alapértékeket, amelyekre épül, melyeknek védelmére létrehozták, illetve, amelyek a teljes működésének a mozgatórugói. Fel kell ismerni, hogy mindaz, amit ma Európa és Európai Unió alatt értünk, valójában a keresztyénség által formált egység.

Jelen kutatásom témája az Európai Unió alapszerződéseiben megjelenő, pontosabban meg nem jelenő keresztyén utalások vizsgálata. Arra keresem a választ, hogy vajon tényleg összeegyeztethetetlen-e a mai unióban azon keresztyén gyökerekre való hivatkozás, melyek az egész európai történelem bázisaként szolgáltak. Milyen alapjogok sérelme merülhet fel a keresztyénségre való utalással, és ez valóban sérti -e a különböző európai népcsoportok önazonosságát?

Hipotézisem a következő: az alapszerződésekben a keresztyén gyökerekre történő hivatkozás elmulasztása tudatos. Célja egy új jogrend kialakítása mellett, egy új politikai közösség megteremtése, mindez a keresztyénség által kialakított és formált értékekre támaszkodva, de az *alma mater*-t maga mögött hagyva, megtagadva.

Kutatásom céljából a témavezetőmmel való konzultálások mellett szekunder forrásokat használok fel, melyeken keresztül igyekszem átfogó képet adni az Európai Unió ezen kérdésben felmerült jogalkotási dilemmáiról. A témám középpontjában J. H. H. Weiler professzor „*Keresztyén Európa*” című könyve fog állni, aki amerikaiként és zsidóként a keresztyénség uniós alapszerződésekben történő megjelenítésének a szükségességére hívja fel a figyelmet, ugyanis állítása szerint Európa önazonossága ebben rejlik.

Manapság azt láthatjuk, hogy az Európai Unió alapszerződései nem tartalmazzák Európa valódi kulturális alapjait, ezáltal megtagadják azokat. Mindezzel szemben az Unió

lakosságának több mint felét kitevő országok a nemzeti alkotmányukban hivatkoznak a keresztyénségre, mint államuk nemzetmegtartó erejére. Számos tagállami alkotmány Isten nevét is megemlíti, mely még határozottabb állásfoglalást jelent a keresztyén értékek mellett. Azonban a mérleg másik végén a teljes *laicitás* is megmutatkozik az európai államok között, amely további nehézségeket szül ezen kérdésben történő egységes álláspont kialakításában. Vajon tényleg feloldhatatlan ez az ellentét? Vajon tényleg le lehet tagadni Franciaországban a templomok köré épült falvakat, az utcanévtáblákat, melyek mind-mind az ország történelméből következő keresztyén termékek? Úgy gondolom, hogy mindezen kérdésfeltevés jól bizonyítja, hogy kutatásom témája a tavalyi év májusában lezáruló Európa jövőjéről szóló konferencia eredményei fényében még inkább aktuálisnak mondható, ugyanis az látható, hogy Európa és az Európai Unió egyre inkább megfelelkezik Robert Schuman, az Európai Unió egyik kiemelt alapító atyjának azon ténymegállapításáról, hogy „Európa vagy keresztény lesz, vagy nem lesz.”

Ezen kérdésekkel összefüggésben természetesen számos ellenvélemény is megemlíthető. Franciaország esetében például a keresztyén értékekre történő hivatkozás éles ellenzése a területére jellemző multikulturalizmussal is magyarázható, ugyanis számukra ez nemzeti érdekként is tekinthető, hogy a különböző kultúrközösségekből származók ne érezzék rendszerszinten háttérbe szorítva magukat. Ezen felül Gyurgyák János az európai értékekről szóló értekezésében felhívja a figyelmet arra is, hogy számos történész, politikus, filozófus eleve megkérdőjelezi Európa szubsztantív és esszenciális megközelítését, akik szerint nincsenek az európai históriában az egész történelmi folyamaton végig húzódó értékek.

Összességében tehát kutatásom lényegi kérdése azzal foglalható össze, hogy a vallás és a demokrácia miként képes egymás mellett megmaradni, valamint a jogállamiság és az emberi jogok védelme mennyire egyeztethető össze a vallás kérdésével az európai politikai és jogi szintéren.

Ezen gondolatmenetből kiindulva fogom kutatásomat felépíteni, kiemelt hangsúlyt fektetve Európa jövőjére abban a kérdésben, vajon milyen kihívásokkal néz szembe az Európai Unió demokratikusnak mondott államszervezete, amikor a keresztyénségre való hivatkozás kerül napirendre.

Forrás:

J. H. H. WEILER: *Keresztény Európa*; Budapest, Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, 2006.

BERTRAND MATHIEU: *A jog a demokrácia ellen?*; Budapest, Századvég Kiadó, 2018.

KIRÁLY MIKLÓS: *Európa Keresztény gyökerei és az Alkotmányos Szerződés*

<https://ias.jak.ppke.hu/200634sz/kiraly.pdf>

GYURGYÁK JÁNOS: *Európa alkonya? Utak és tévutak az európai történelemben és politikában*

http://real.mtak.hu/102301/1/Europai_Tukor_2019_2_5_Gyurgyak.pdf

TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ: *Közélet és közjog*; Budapest, Patrocinium Kft., 2021.

OSZTOVITS ANDRÁS (SZERK.): *EU-jog*; Budapest, HVG-ORAC, 2021.

Vajon felolvadhatnak-e valaha a befagyott konfliktusok? – Moldova uniós tagságának problematikája

Havas Míra Zoé

Nemzetközi tanulmányok alapképzés

Kulcsszavak: szakadár terület, uniós csatlakozás, Moldova, Transznisztria, Észak-Ciprus

A nemzetközi kapcsolatokban a befagyott konfliktusként ismert fogalmat használjuk azokra az övezetekre, ahol ugyan véget ért a háború, de nem született politikai egyesség a felek között és nem sikerült a valós béke megteremtése. Ahogy Jeruzsálem státusza hosszú-hosszú ideje megoldatlan, vagy ahogy Észak-Ciprusra – ami egyébként nem része az Európai Uniónak – igényt tart Ciprus; van egy olyan terület Európában, ami az orosz-ukrán háború miatt ismét előtérbe került. Ez a szinte feledésbe merült, el nem ismert, moldovai szakadár állam Transznisztria. A terület jogilag a Moldovai Köztársaság részét képezi, ám a tényleges hatalomgyakorlás nem a főváros, Kisinyov (Kisjenő) kezében van. A terület instabilitását tovább növeli az a tény, hogy Moldova függetlenségét, csak 1991. augusztus 27-én kiáltották ki. Moldova – Románia és Ukrajna közé ékelődő, román-orosz kettős tudatú posztszovjet köztársaság.

Moldova 2022. júniusában hivatalosan is uniós tagjelölté vált, azonban a tényleges csatlakozás a közösséghez hosszú évtizedekig is eltarthat. Ez alatt az idő alatt kell megválaszolni az alábbi kérdést: Transznisztria – a nemzetközi közösség által el nem ismert, jogellenesen kialakított szakadár terület – független állammá válhat? Amennyiben nem, úgy Moldova uniós csatlakozásával a Dnyeszteren Túli Köztársaságot is befogadja az Európai Unió?

A témámat másodlagos forrásokkal kívánom kutatni. Tanulmányok és tudományos folyóiratokban megjelent cikkek segítségével fogom körbejárni a kérdéskört. A számszerűsített és objektív adatok hiányában csak közvetett, azaz kvalitatív mutatók segítségével dolgozok.

Moldova tehát 1991. augusztus 27-én kikiáltotta függetlenségét. Ezzel párhuzamosan életre kelt Transznisztria is, melyet egyedül Oroszország ismert el. A Dnyeszteren Túli Köztársaságot a mai napig nem ismeri el a nemzetközi közösség más tagja. A kérdés megoldása természetesen nem egyszerű. Egyik főproblémája ennek Oroszország, aki számára igen fontos a tárgyalt terület, mivel általa könnyebben tudja érvényesíteni a geopolitikai

érdekeit, valamint Moldova mellett Ukrajnára is egyaránt tud hatni. Tiraszpol – Transznisztria fővárosa – mivel jelenleg önálló, kisebb az érdekeltsége a konfliktus megoldásában, ugyanakkor egy fegyveres összecsapás kiprovokálásában sem érdekelt. Hasonlóképpen van Kisinyov is, mivel nem hagyhatja figyelmen kívül az orosz energiafüggőséget, valamint az orosz lakosság reakcióját.

Moldova uniós csatlakozásának vizsgálata esetén megkerülhetetlen Ciprus helyzetének rövid megvilágítása. Ciprus 2004. május 1-től tagja az Európai Uniónak, ugyanakkor Észak-Ciprus nem tagja. Észak-Ciprus egy nemzetközileg nem elismert állam a Földközi-tenger keleti részén, mely főként törökök lakta területen jött létre. Ezen terület függetlenségét csak Törökország⁶ ismeri el, nemzetközi jogilag Ciprus részét képezi, és mint ilyen, elvileg tagja az Európai Uniónak is. Mindazonáltal a gyakorlatban minden uniós törvényt hatályon kívül helyeztek Észak-Ciprusban és az északi rész tagságát a két ciprusi állam helyzetének rendezéséig felfüggesztették.

Jól mutatja Moldova reális csatlakozásának lehetőségét az a tény, hogy jelenleg megoldhatatlan Transznisztria státusza. Moldova csatlakozása Transznisztriával az oldalán csak újabb megoldhatatlannak tűnő gócpont lenne az unió testén, úgy, hogy a Dnyeszteren Túli Köztársaság oroszbarát szeparatisták ellenőrzése alatt áll (a térségben 1500-2000 orosz katona állomásozik, emellett egy hatalmas fegyverraktár található itt). Úgy gondolom Ciprus esetéből tanulva, az orosz-ukrán háború árnyékában, Moldova csatlakozása hosszú évtizedekig csak álom marad.

Forrás:

Oláh András (2014): Nemzet és Biztonság, *A transznisztriai konfliktus két évtizede és megoldatlanságának okai I.*, 5.szám pp 88-96

Kozma Klementina (2018): Nemzetközi tevékenység, *Befagyott konfliktus a posztszovjet térségben – Transznisztria: egy elfelejtett világ*, 5. szám pp 64-71

HVG 2020 október: Fekő Ádám *30 éve tátong Kelet-Európa egyik legfájóbb kezeletlen sebe*

Mandiner IV. évfolyam 25.szám: Pavelka Livia *Ukrajna, Moldova uniós tagjelölt, minden egyéb bizonytalan*

⁶ Törökország rendelkezik a második legnagyobb NATO-haderővel.

Az Észak-ír határ

Hosszú Lilla

Nemzetközi tanulmányok alapképzés

Kulcsszavak: Brexit, Észak-Írország, Nagypénteki Egyezmény, vámunió, határok

Ezen kutatás napjaink egyik legégetőbb dilemmájának múltjáról, jelenéről és lehetséges jövőjéről kíván beszélni. Célja feltárni az Észak-Ír konfliktus múltját, beszélni annak nehézségeiről és előrelépéseiről, végső soron pedig lehetséges kimeneteleiről. Feltett hipotézisünk, hogy a Brexit által elindított folyamat egyik lehetséges végkimenetele lehet az Ír-sziget újraegyesülése.

A Nagypénteki egyezmény

Amióta az Ír-sziget és Nagy-Britannia parlamentjét egyesítették 1800-ban, annak konfliktusai egyre inkább gyarapodtak. A betelepített angol és skót telepesek leszármazottjai, akik túlnyomóan a sziget északi területén éltek angol pártiak és protestáns vallásúak voltak. Az egész sziget nagy többsége azonban ír, katolikus, és közel sem nevezhető angol pártinak. Annak érdekében, hogy a protestáns kisebbséget megvédjék, az angolok létrehozták Észak-Írországot, amelynek területén napjainkban kevesebb mint 2 millió fő él. Erre válaszul alakult meg az Ír Köztársasági hadsereg, amely a 20. század második felétől afféle terrorszervezetként működött. Az Ír-sziget egyesítését, valamint az Egyesült Királyságtól való teljes függetlenséget követelték, és ezt számtalanszor robbantásokkal, továbbá egyéb fegyveres akciókkal próbálták elérni. A csaknem 3 évtizedig tartó zavargásokat zárta le végül a Nagypénteki egyezmény 1989-ben, amely megállapodás szerint a 2 ország között az átjárás szabad, az áruk és szolgáltatások áramlása pedig úgyszintén kötetlen. A Nagypénteki egyezmény hatásosnak bizonyult, a két ország közötti kereskedelem és béke szinte zavartalanul gyarapodott egészen napjainkig.

A brexit és a backstop

A 2016-ban elkezdődő folyamat - amelyre mi általában BREXIT-ként hivatkozunk - tárgyalásai a mai napig folynak, és legnehezebb kérdésköre az Észak-Ír határ problémájának bizonyult. Mivel Nagy-Britannia kifejezetten a vám- és kereskedelmi unió elhagyását kívánja, a határok és ellenőrző pontok felállítása szükséges a két fél között. Ebből kifolyólag a legegyszerűbb megoldás az Ír-szigeten való szárazföldi határ felállítása lenne, ez azonban az előbb felvázolt okokból kifolyólag nemcsak lehetetlen, de veszélyes vállalkozás is volna. Mind az EU és az EK egyetért abban, hogy a szárazföldi határ felállítását el kell kerülni, bár

ennek módjában nem egyeztek meg. A backstop, az EU által létrehozott „B terv”, amely akkor lépne igénybe, ha nem sikerülne megegyezniük az EK-val. A backstop szerint Észak-Írország a vámunió része marad, míg a határt Nagy-Britannia többi állama és az Ír-sziget között hozzák létre, mégpedig az Ír-tengeren. Ez Észak-Írország gazdaságára azonban hatalmas negatív következményeket hozna, nem beszélve arról, hogy számukra központi fontosságú szerepet tölt be az Egyesült Királysághoz való tartozás mind politikai, mind identitásbeli okokból. Ebből kifolyólag az észak-ír Unionisták ezt a fajta megoldást elfogadhatatlannak tartják.

Azóta folyó tárgyalások, kérdések és lehetőségek

Az évek során nem sikerült a kérdésben megegyezni, és ezáltal egy ideiglenes határt hoztak létre az Egyesült Királyságon belül, mégpedig az Ír-tengeren. Amióta ez a határ fennáll, a Demokratikus Unionista Párt nem hajlandó elfoglalni a helyét a parlamentben, illetve megválasztani a házelnököt, ennél fogva az ország jelenleg kormányzat nélkül működik. A megoldást a 2022-ben megválasztott Brit miniszterelnöktől, Rishi Sunak-tól várják, akinek tárgyalásai jelenleg is folynak az EU-val. Azonban egyik lehetséges megoldás sem tökéletes, végső soron egy nyílt határ veszélyeztetné az EU piacát. Ebből kifolyólag nem lehetetlen, hogy az egyetlen megoldás az Ír-sziget újraegyesítése lesz.

Kutatásmódszertan

Kutatásomhoz szakirodalmak elemzését és Baranyi Tamás Tanár Úr iránymutatását használtam fel. Különös figyelmet szándékozom fordítani még a statisztikákra.

Témaválasztás okai

Egy igazán mély, és sok évtizedes, akár évszázados konfliktusról beszélhetünk. A Brexit és Észak-Írország pedig azok mellett, hogy érinti az önrendelkezést és a vallási kisebbségeket, még mindig egy megoldatlan probléma ez EU és Nagy-Britannia között. Ezen okokból fontosnak tartom, hogy beszéljünk róla.

Forrás:

Durrant Tim, Alex Stojanovic (2018) The Irish border after Brexit, IfG INSIGHT, június
Egedy Gergely (2018) Brexit-tárgyalások: Odüsszeia, partot érés nélkül, Polgári szemle 14. évf., 1-3 szám

Egedy Gergely, (2018) Az (észak) ír határ a Brexit folyamatában, Európai tükrök 20. kiadás, 3. szám

Egedy Gergely, Gálig Zoltán (2017) Nagy-Britannia és az európai integráció

Tárnok Balázs (2022), Brexit: közel az új megállapodás Észak-Írország ügyében

<https://www.nisra.gov.uk/system/files/statistics/census-2021-main-statistics-for-northern-ireland-phase-1-statistical-bulletin-religion.pdf>

Szeretet, könyörületesség, bátorság- azaz Szent Márton keresztény Európája

Kiss Virág

Nemzetközi Tanulmányok alapképzés

Kulcsszavak: hit, kultúra, identitástudat, moralitás, szellemiség

Napjainkban sokszor megijedünk, hogy merre is halad a világ, jó, vagy rossz irányba. Mi, mint egyének tudunk-e bármilyen ráhatással lenni az események helyes kimenetelére és vajon szükség van-e ránk.

Fő témám lényegisége ebben mutatkozik meg, hogy egy olyan részét emeljem ki a történelemnek és az európai kultúrának bemutatásra, amely a kereszténység kialakulásának és elterjedésének periódusa, amit a reményteliség, az őszinteség és a szabadság hatott át.

Célom, hogy bemutassam Szent Márton életét és munkásságát, amely nagyon fontos volt a kereszténység elmélyedésére Európában, és megkeressem a választ arra, hogy e jelenlévő rohanó világunkban mit tehetnénk kultúránk újraélesztésére.

Kutatásom magját tehát Szent Márton életéről szóló szekunder források felhasználásából származó gondolatok alkotják, és ha sikerrel járok, még elsődleges forrásokból is tudok majd merítkezni.

Témám középpontjában részben édesapám, Kiss József drámaíró és színházrendező műve áll, amelynek címe „Isten bolondja”. E színdarab sajátos szemlélettel és stílussal mutatja be Márton karakterét és az ő világát, ahol a boldogság, tisztaság és Istenben való bizalom dominált. A jobb életért és világért való mindennapos küzdelem hangsúlya, és mindennek örömmel teli teljesítése adja meg a különlegességét a jeleneteknek és dialógusoknak, nem hiába sorolható be ez a mű a „derűs mirákulum” műfajába.

Kutatásom hipotézise pontosan ebből indul ki, hogy igenis szükség van ránk egyénekre a mai keresztény kultúra mélyítésére, vagy fogalmazhatnánk úgy is, hogy újra megtalálására, ahol tetteink definiálják a jövő nemzedékeinek kulturális alapjait.

Interjú apukámmal, Kiss Józseffel szeretnék csinálni a gondolatairól, és arról, hogy ő miben látja a megoldást, és ezeket a gondolatokat beszeretném vinni a poszter szövegébe.

A vizsgált probléma, amelyet felvetek, nem kézzelfogható, hanem az ember lelkében és szívében érzékelhető frusztrációból és stresszből ered, a reménytelenség gondolatának elpusztítására irányuló munka, hogy a tehetetlenség érzésének megálljt parancsolhassunk.

Összességében tehát Szent Mártonnak az ördög, és annak minden formája, ellen való küzdelme, a csodák hatalma és a mély értékekkel teli élete kellene, hogy példaként álljon a mai világ előtt, hogy hősi korszak ne csak a történelemben létezzen, hanem a jelenben is.

Nemzetközi Kapcsolatok Rendszere a Kibertérben

Kovács Dezdemóna

Jogász képzés

Kulcsszavak: geostratégia, kibertér, online nagyhatalmi vetélkedés, geopolitika, nemzetközi viszonyok, biztonságpolitika, IT kapacitás, Amerika, Kína, Oroszország, hagyományos nagyhatalmi vetélkedés, kiberhadviselés, kritikus infrastruktúrák védelme, nemzetközi együttműködés, nemzeti védelmi stratégiák, információs háború, emberi jogok, adatvédelem, kiberbűnözés, Európai Unió, ENISA, EUROPOL, NATO, kibervédelmi ügynökségek

A kibertér globálisan összekapcsolt, decentralizált, egyre növekvő elektronikus információs rendszerek, valamint e rendszereken keresztül adatok és információk formájában megjelenő társadalmi és gazdasági folyamatok együttesét jelenti. Definíció a magyar Nemzeti Kiberbiztonsági Stratégiában található összefoglaló alapján.

Földrajzi határok, óceánok, folyók, meleg tengeri kikötők, hegyek és harckocsik száma, illetve a besorozott és tartalékos katonaság harcképessége, helyett a kritikus információs struktúra, nemzetbiztonsági adatok vagy általánosságban állampolgárokra vonatkozó személyes adatok védelme. Zavartalan internetelérés és a műholdak, illetve a tengerfenéken futó internet vezetékek, később az 5G szolgáltatás zavartalan működtetése az új hadszíntér részének tekinthető. Ezek együttes védelme, nemzetközi kollaborációt, diplomáciát, közös stratégiák létrehozását jelentik, nemzet államok szövetségéinek elmélyítését biztonságpolitikai érdekek mentén.

A nemzetállammal kapcsolatos politikai és kontinentális döntéseket több tényező is befolyásolja, azon túl, hogy fizikailag hol helyezkedik el. Felértékelődik, hogyan értelmezi egy-egy ország saját helyzetrajzát az új típusú kiberhadviselés valóságában. Nemzetbiztonsági szempontból a kibertér stratégiai elemzése, értékelése, értelmezése és a technológiai kihívásokra (pl: mesterséges intelligencia) történő gyors reakció válik meghatározóvá.

Az állam bel- és külpolitikájára hatást gyakorló földrajzi tényezők tanulmányozására szolgáló társadalomtudomány, a geopolitika is szerepkörhöz jut, a kibertér, vagyis az 5. hadi színtér megjelenésével.

A kibertérben végbemenő események regionális konfliktusokban, a hatalomért folyó versengésben, nagyhatalmi vetélkedésben különösen nagy hatást gyakorolnak. Az elmúlt években különböző nemzetek által megbízott hackerek feltérképezték ellenséges nemzetek kritikus információs infrastruktúráit. Zavart idéztek elő tech cégek és megbízóik demokratikus választásokban, népszavazásban (brexit). Dezinformációt terjesztő kampányokkal formálták egyes államok állampolgárainak és a nemzetközi közösség közvéleményét.

2012-ben a NATO a kibervédelem fogalmát már tervezetben határozza meg. 2013-ban megalakítja a NATO, Computer Incidence Response Capability védelmi képességet. 2014. évi walesi csúcstalálkozón a szövetséges hatalmak, a kibervédelem területét, a NATO kollektív védelmi feladatai közé sorolták be.

Az Európai Unió mint gazdasági óriás, szupranacionális szervezet, jogi személyiséggel és saját jogrendszerrel bír, azonban alkotmánnyal nem rendelkező, vagyis föderációnak nem tekinthető, sui generis entitás, értelmezése a kibertérben, központi kérdés a kibertér globális folyamatának vizsgálata során.

Szabályozásai és intézményrendszere alapján, az Európai Unió már 2004-ben létrehozott egy Kiberbiztonsági Ügynökséget, mely hozzájárul a kiberpolitikához, kibervédelmi stratégiához, az uniós kiberbiztonsági jogszabállyal biztosítva sikerességét. Az EU célja többek között a technológiai szuverenitás elősegítése, demokratikus intézményrendszerre építkezve, mely az emberi jogok érvényesülését központi kérdésként kezeli.

Továbbá, az Európai Unió rendelkezik egy Digitális stratégiával, mely a digitális transzformációt regionális és tagállami szinten, több dimenzióban pl: digitális gazdaság, fenntartható társadalom prosperálja.

A párizsi klímaegyezményben lefektetett irányelvek maradéktalan betartásához, melyet az EU jogi személyként írt alá, az EUs Climate Law és a European Green Deal, azaz a Sustainable Development Goals-al szinkronban lévő Európai Uniós törekvések sikerességéhez a gazdasági, technikai felkészültség elengedhetetlen.

Az Európai Unió és tagállamai kritikus infrastruktúráinak átfogó szabályozása, az EUROPOL (kiberbűnözés, eus állampolgárok védelme, adatvédelem) és az ENISA

ügynökségek, illetve a tagállamok kibervédelmi kapacitásainak összehangolt működése marginális nemzetbiztonsági szempontból is.

Az Európai Unió intézményrendszeréhez és tagállamai intézményi struktúrájához csatlakozva, Magyarország is rendelkezik már kibervédelmi stratégiával és számítógép incidens kezelő szervvel. Az EU által meghatározott irányelvekkel harmóniában működik többek között a Nemzeti Kibervédelmi Intézet.

A nagyhatalmak, középhatalmak és regionális biztonsági komplexumok vagy kormányközi nemzetközi szervezetek, mint a NATO, biztonságpolitikai és nemzetvédelmi direktíváikban, policykban és törvényekben, szakszolgálatok létrehozásával, kiemelt helyen szerepeltetik a kiberkapacitásokat és infrastrukturákat.

Nem elhanyagolható azonban, hogy a hagyományos és kibertérben folyó háború, nem elkülönült jelenség, hibrid formában a hagyományos hadviseléshez szorosan kapcsolódik.

Az orosz-ukrán háború esetében is, „keleti” vs. „nyugati” hackerek folyamatos összecsapását figyelhetjük meg. Műholdak képeinek megosztása, katonai egységek GPS koordinátáinak kiszivároztatása vagy akadályozása, internetelérés korlátozása terén. A nemzeti szintű, illetve nemzetközi közvélemény formálása is a kiberhadviselés szerves része. A kiberháború a szárazföldi alakulatok, harci egységek kiegészítő és fegyveres összecsapások végkimenetelét különösképpen meghatározó elemként értelmezhető hadászati szempontból.

A kibertérben végbemenő szociális, gazdasági, hadi és politikai folyamatok, nemzeti és regionális, illetve globális, privát és állami szereplők részvételével, meghatározták az elmúlt évek diplomáciai, nemzetközi jogi szabályozási és regionális illetve nemzeti törvénykezés irányzatait és formáját, államok kül- és bel politikáját, szupranacionális és univerzális szervezetek működését és az európai unió állampolgárainak mindennapi életének minőségét. A kibertér nagyhatalmainak feltérképezéséhez és geopolitikájának megértéséhez, az elmúlt évek kibertámadásainak különböző ügynökségek által publikált statisztikáit és a nemzetközi szereplők; egyezmények; policy alkotás és a privát szektor (pl:tech cégek) aktivitását szükséges vizsgálni, összevetni.

A legnagyobb aktivitást mutató nemzetek, feltételezhetően a hagyományos értelemben vett nagyhatalmak, Amerikai Egyesült Államok, Kína, Oroszország. Azonban, Észak- és Dél-Korea, Irán és egyéb technikailag fejlett vagy fejlődő nemzetállamok, régiók is lehetőséget és esélyt nyernek a kibertérbe is befészkelő nagyhatalmi versenyben.

Az Európai Uniót és Kínát, mint regionális biztonsági komplexumot érdemes figyelembe venni és vizsgálat alá vonni. Az Európai Unió sui generis, szupranacionális jellege és szabályozásai, illetve intézményrendszere és a régióban betöltött szerepe alapján kategorizálható, mint RSC. Kína esetében az új Selyem út egyezmény és regionális gazdasági hatalmi pozíciója az ok a nemzetállami értelmezésen átívelő vizsgálatnak.

Konklúzió

Az adatok és felhasználók biztonsága elsődleges. Növekvő állami felelősséget eredményeztető terület. A globális kibertérben kibontakozó, szociális, politikai és jogi kérdésekre, nemzetek közötti, határokon átívelő közösen megalkotott, az emberi és nemzetbiztonsági szempontokat keretszabályként értelmező nemzetközi jogi szabályozás elengedhetetlen, sürgető és megoldandó kihívás. Ezenfelül, a kibertérben folytatott információs hadviselés tekintetében, a nemzetközi hadijog újra értelmezése és kiterjesztése szupranacionális és nemzeti, humanitárius kötelesség.

Kutatásom módszertana nemzeti és nemzetközi jogi és biztonságpolitikai, illetve nemzetközi kapcsolatokat és kibergeopolitikát elemző szakirodalmak tanulmányozása. Fentebb említett szakirodalmi témakörökön túl kibervédelmi nemzeti stratégia vizsgálata, továbbá kritikus infrastruktúrákat ért támadások jelentéseinek elemzése és a nemzeti kibervédelmi stratégiákat alkalmazó intézmények munkájának kiértékelése. A gyűjtött adatok alapján, Európán kívüli és EUs tagállamok szakszolgálatainak, adat és felhasználó, vagyis állampolgárokra koncentráló védelmi tevékenységek összevetése és védelmi kapacitások hatásfelmérése képezi.

Németországra gyakorolt geopolitikai hatások az 1960-as évek óta tartó török bevándorlás következtében

Lisoczki Simon

Nemzetközi tanulmányok alapképzés

Kulcsszavak: Németország, vendégmunkás, török, társadalmi folyamatok, bevándorlás

1961-ben az NSZK és Törökország kormánya bilaterális egyezményt kötött, mely révén megkezdődött a török vendégmunkások toborzása az akkoriban munkaerőhiánnyal küzdő német gazdaság részére. Ennek következtében 1961-ben összesen 7116 török vendégmunkás érkezett az NSZK-ba. 1969-ben már az egymilliomodik török vendégmunkást köszöntötték. Az 1960-as évek elején még csak pár ezer török élt Németországban(NSZK). Napjainkban körülbelül 4-7 millió török származású ember él már az országban. Németország lakossága 2023-ban meghaladta a 84 millió főt. Ennek közel 5-8 %-a török származású. Ez az arány 60 éve 1% alatt volt.

A kutatási témám kulcskérdése az, hogy hatással van-e egy többségi társadalom jövőbeli életére (legyen az demográfiai, etnikai, kulturális, vallási, identitásbeli stb) egy pár évtized alatt bevándorolt, több százezres nagyságú, más kultúrkörben szocializálódott közösség.

Kutatásomban elemzésre kerül, hogy hogyan lett egy pár ezer fős török vendégmunkásból, egy több milliós török közösség, mely mára megkerülhetetlen tényezővé vált Németországban. Előadásomban kitérek a Németországba vándorolt törökök demográfia folyamataira. Válaszokat keresek arra, hogy ezek a folyamatok milyen hatással lettek a török-német kapcsolatokra. Miként lett a német nyelv után a török, a második leggyakrabban használt nyelv Németországban. Keresem a választ arra miszerint befolyásolta Németország vallási életét az Iszlám. Miként nőtt ki a földből 60 év alatt több mint 2500 mecset. Tanulmányom során elemzésre került, hogyan vált a német belpolitika, illetve az Európai Parlament meghatározó szereplőjévé számos török származású német állampolgár. Kitérek arra a kérdésre is, hogy a most már több milliós németországi török kisebbségnek milyen súlya lett a német belpolitikában. Merrefelé szavaz a török közösség Németországban, és mennyire lojálisak az aktuális török kormányhoz. A török kisebbség integrációjának

sikereivel kapcsolatban mai napig megoszlanak a vélemények. Sok kérdés vetődik fel a már többed-generációs török bevándorlók esetében is.

A témaválasztást aktuálisnak tartom. Napjaink Európájában olyan társadalmi-demográfiai folyamatok zajlanak, melyeknek nem látjuk a következményeit. Az általam kutatott téma érdekességét adhatja, hogy a kutatott folyamatokat alakító tényezők több másik nyugat-európai országban is megfigyelhetők. Láthatjuk, hogy 60 év alatt hogyan lett egy pár ezer fős tömegből, egy több milliós összetartó, kultúra megtartó, sőt formáló közösség. Melynek fontos, a hagyománya, a nyelve, az identitása. Ennél fogva nem zárom, ki, hogy hasonló folyamatok fognak lezajlani Nyugat-Európában a közeljövőben.

A francia európa-politika változásai 1945-től a párizsi szerződésig

Rezsnyák András

Jogász képzés

Kulcsszavak: Kétpólusú világ, szovjet fenyegetés, függőség

Franciaország 1945 után éles fordulatot hajtott végre Európa-politikájában. A Németország totális elszigetelését és kontroll alatt tartását célzó politika mindössze hat év alatt elmozdult a közeledés és az integráció felé - bár ez a közeledés még korántsem volt zökkenőmentes és szívélyes - mintegy zárójelbe téve az évszázados ellenségeskedést.

A kutatás célja

Ezt a témát azért tartom fontosnak, mert egyes országok napjainkban is megváltoztatják az olyan évtizedes, évszázados politikai alapvetéseiket, amelyek öröknek hatottak. Példának okáért Finnország és Svédország a NATO csatlakozással, illetve a csatlakozási kérelmével feladja semlegességi politikáját.

A francia politika második világháború utáni átalakulásának okait feltérképezve úgy hiszem, hogy a mai, hasonló folyamatokat is jobban megérthetjük.

Kutatásmódszertan

Interneten fellelhető tanulmányokat, szakdolgozatokat, valamint egy tankönyvet használtam dolgozatomhoz, ezenkívül egyeztettem Baranyi Tamás tanár úrral a témáról.

1945 után Franciaország Európa-politikájának két célja volt: a nagyhatalmi státusz visszanyerése és Németország elnyomása. A franciák részt vettek Nyugat-Németország megszállásában, szorgalmazták a nyugat-németországi iparvidékek nemzetközi ellenőrzés alatt tartását és a Saar-vidék bevonását a francia gazdasági életbe. Emellett hatalmas háborús jóvátételt is követeltek. Ez a politika Charles de Gaulle irányzata volt, aki egy Franciaország által dominált Európában és megosztott Németországban gondolkodott. 1958-as elnöksége idejéig az integráció ellen küzdött, ám később az angolszász hatalmaktól való elfordulás következtében az ő nevéhez fűződik az 1963-as Elysée-szerződés megkötése, amely a két ország közötti kapcsolatok jogi alapját képezi ma is.

A nagyhatalmi státusz visszanyerése az USA és a Szovjetunió által dominált kétpólusú világrend, valamint a francia katonai, gazdasági gyengeség miatt már nem volt realitás.

Franciaország képtelen volt egyedül kilábalni a háború következményeiből, ezért amerikai Marshall-segélyben részesült, amelyhez társultak az amerikai politikai elvárások is, hogy hogyan alakítsák hozzáállásukat a németekhez.

1946/47-től ugyanis Egyesült Államok mindenképpen be akarta vonni Nyugat-Németországot és iparvidékeit a nyugat-európai gazdasági-katonai tömbbe a Szovjetunió ellenében.

A franciákon ez a nyomás Nyugat-Berlin blokádjakor felerősödött, ugyanis ekkor a szövetségesek németekhez való hozzáállása pozitív irányba változott, a 11 hónapos légi híd után már nem megszállóként viselkedtek a németekkel. Emellett a franciák és a németek között is történtek gesztusok. Például a két állam közötti megállapodások egymás katonai feladatainak gondozására, és a háborús árvák kölcsönös örökbe fogadása, felnevelése. A társadalmi megbékélés egyik legjelentősebb mérföldköve az 1960-as évek során történt, amikor az „Erbfeind” (örök ellenség) fogalmát a „francia-német pár” kifejezés váltotta fel. A szövetségesek politikájának a változását mutatja az is, hogy 1949-ben megszüntették Trizónia megszállási zónát, és létrejöhettek az NSZK.

A szovjet fenyegetés a koreai háborúval egyre egyértelműbbé vált. Világossá vált, hogy a kommunisták csak az alkalomra várnak, hogy agresszív területszerző háborúkat indítsanak. Még 1948-ban Franciaország a Brüsszeli Szerződést a németek ellen irányuló védelmi szövetségként hozta létre Nagy-Britanniával és a Benelux államokkal, de hamarosan ez a szövetség is a Szovjetunió ellenében pozícionálta magát. 1949-ben a NATO már nyíltan a szovjet fenyegetéssel szemben jött létre, kifejezve, hogy az Egyesült Államok már nem lát veszélyt Németországban.

A geopolitikai, társadalmi és gazdasági körülmények évről évre az együttműködés felé terelték a nyugat-európai államokat, így Franciaországot is. Az integráció első lépcsői azonban nem történhetek volna meg úttörő személyiségek nélkül. Ilyen volt a francia Robert Schuman, a német Konrad Adenauer, és az olasz Alcide de Gasperi. Ezeket a vezetőket az együttműködés irányába terelte az is, hogy hasonló kulturális környezetből jöttek: Schuman elzász-lotaringiai, Adenauer rajnai, de Gasperi pedig dél-tiroli volt. Mindannyian beszéltek németül, valamint kereszténydemokraták voltak.

Az általuk megtestesített legfelsőbb politikai akarattal kiegészülve jöhetett létre a Párizsi Szerződéssel az európai integráció alapköve, a Montánunió. Ekkor még kicsit sem

volt teljes az összhang és a megbékülés a németek és a franciák között, de ez a szerződés azért tekinthető hatalmas lépésnek, mert visszatekintve a második világháború végére, elképzelhetetlen lett volna a két állam között bármilyen szintű együttműködés.

Források:

Szemler Tamás: *A francia-német kapcsolatok az Európa-politika tükrében;*

J. Nagy László: *Az európai integráció politikai története, Szeged 2005.*

Osztovits András: *EU-jog, HVG Orac 2021.* Georges-Henri Soutou: *A francia-német megbékélés,*

Rubicon Folyóirat 2002/9-10.;

Fejérdy Gergely-Garadnai Zoltán: *Franciaország Európa-politikája és a francia-német együttműködés történeti gyökerei (1945-1963), Külügyi Szemle III. Évfolyam/2004. 1-2. szám*

Európa keresztény gyökereinek mellőzése az Európai Unió alkotmánytervezetéből és ennek keresztény-filozófiai fogadtatása

Szijártó Hajnalka Kata

Tanári mesterképzés

Kulcsszavak: Európai Unió, Európa, kereszténység, Európai Unió alkotmánytervezete, keresztény kultúra

Tanulmányom arra a kérdésre keresi a választ, hogy az Európai Unió alkotmánytervezetében miért nem jelenik meg Európa keresztény gyökereire való utalás, miként reagáltak erre fontos egyházi személyiségek és filozófusok, mint például II. János Pál pápa, vagy XVI. Benedek, illetve, hogy milyen hatással van a kereszténységre, Európa keresztény jövőjére nézve az uniós dokumentum.

Ahhoz, hogy megértsük, miért maradhatott ki az unió alkotmánytervezetéből a kereszténységre való utalás, meg kell vizsgálnunk, milyen tényezők, kortörténeti jellegzetességek vezettek oda, hogy mikor 2004-ben elfogadták a Lisszaboni Szerződést, Európa keresztény kultúrájára annak ellenére nem tettek említést a dokumentumban, hogy az alapítóatyák mind keresztények voltak. A II. világháború után Schuman, De Gasperi, és Adenauer egy olyan egységes uniót álmodtak meg, amely keresztény elvek jegyében képviseli a tagországok érdekeit. Az ateista humanizmustól kezdve a posztmodernség jelenségéig vizsgálom, mi vezetett a kereszténység, mint vallási és kulturális örökség hanyatlásához, mely kihatással volt az Európai Unió alkotmánytervezetének megfogalmazására is, melyből kimaradt a kereszténység, mint Európára jellemző összetartó erő.

Emellett érdemes megvizsgálni azt is, hogyan változott a kereszténység elismertsége az Unión belül, illetve, hogy milyen a fogadtatása ma. II. János Pál pápa kijelenti, hogy Európának vallási dimenzióra van szüksége, Török Csaba pedig úgy véli, a kereszténységnek újra fel kell fognia sajátos üzenettel bíró potenciálját, hogy Európának segítsen visszatérni önmagához. A reményteljes jövőképek mellett azonban az aggodalom is megjelenik, hogy egyre csökkenő tendenciát mutat a keresztény hívők száma, s az Európai Unió nem tesz lépéseket a kereszténységhez visszavezető út felé.

Felmerül a kérdés, hogy ugyan miért kéne Európának megmaradni kereszténynek? A válasz Robert Schumann szavaiban rejlik: hogy legyen Európa. Az európai ember sokáig

egyenlő volt a keresztény emberrel, s ugyan mára sokat lazult ez az asszociációs kötelék, nem késő újraéleszteni az európai értékrendszert. Tanulmányom célja, hogy bemutassa, az Európa keresztény gyökereire való utalás kihagyása az Európai Unió alkotmánytervezetéből megerősíti a szekularizmust és laicizmust, és csökkenti a kereszténység társadalmi erejét. Továbbá gyengül az európai identitás is, melynek kulcsszerepe a közös vallás, keresztény kulturális örökség.

**Határtalanul – nemzet, kisebbség, diaszpóra
képzési műhely**

A könnyített honosítás hatása a vajdasági és a kárpátaljai elvándorlására

Buka Bence

Nemzetközi tanulmányok alapképzés

Kulcsszavak: Vajdaság, honosítás, Kárpátalja, magyarság, exodus, migráció, kettős állampolgárság, kisebbség

Kutatásom a kettős állampolgárság és népességfogyás közti kapcsolatot igyekszik feltárni. A határon túli magyar közösségek közül kettő – a kárpátaljai és délvidéki – él olyan országokban, melyek nem tagjai az Európai Uniónak. Kutatásom azt a hipotézist próbálja bizonyítani, hogy ezekben a régiókban, a 2010-ben bevezetett egyszerűsített honosítási eljárás – noha szimbolikus jelentősége eltagadhatatlan – katasztrofális hatást gyakorolt a magyar közösségek (sok esetben nem csak a magyar közösségek) életképességére, a szülőföldön maradási hajlandóságára. A két vizsgált terület gazdasági szempontból is elmaradottabb, így a magának jobb életkörülményeket teremteni kívánó fiatal lakosság számára a kettős állampolgárság egy mentőöv, melynek segítségével Nyugat-Európába juthatnak. A népességfogyás más határon túli területeken is megfigyelhető tendencia, ám ebben a két régióban a legakutabb a probléma, lévén, hogy létszámából kiindulva is ezeken a területeken a legsérülékenyebb a magyarság. Megfigyelhető még egy, a vizsgált régiók többségi nemzeteinek részéről történő igyekezet, hogy az egyszerűsített honosítás lehetőségével maguk is élve szerezzenek európai uniós állampolgárságot. Ez egy sajátos, külön vizsgálatra érdemes tendencia, mely tovább árnyalja a vizsgált témakört. A kárpátaljai kivándorlást a 2022. február 24. óta tartó háború még inkább felerősítette, így az azóta eltelt időszakot már nem vizsgálom. A vajdasági magyarság az ezt megelőző szerbiai népszámlálás óta (2011) 50 ezer fővel csökkent, így míg akkor az ország lakosságának 3,5⁷ százalékát tette ki, mostanra ez az arány három százalék (vagy az alá) esett. A kutatáshoz statisztikai adatokat és szekunder forrásokat fogok alkalmazni.

⁷ Попис становништва, домаћинства и станова 2011. у Републици Србији
<https://publikacije.stat.gov.rs/G2012/Pdf/G201218001.pdf>

A Beneš-dekrétumok hatása a felvidéki magyarságra 1945-1948

Csonka Kinga Adina

Történelem alapképzés

Kulcsszavak: Beneš, Jogfosztás, Magyar kisebbség, 1945-1948, Beneš-dekrétum

A második világháború után kiadott, Edvard Beneš csehszlovák államfő nevéhez fűződő 98 elnöki rendeletet (szűkebben a magyarok és németek kollektív bűnösségét kimondó 13 jogszabályt) Beneš-dekrétumoknak nevezzük. Ezek a hírhedt rendeletek napjainkban is hatályosak és alkalmazzák őket. De mit tartalmaztak pontosan? Milyen károkat okoztak a magyaroknak és milyen volt a nemzetközi visszhangjuk?

Az első bécsi döntést követően Magyarországhoz került, majd hat évvel később 1945. január 20-án ismét elcsatolt területen mintegy 600 ezer magyar került ismét kisebbségi sorba. (A két háború között Csehszlovákiához tartozó Kárpátalja a Szovjetunióhoz került, így az ott élő magyarok nincsenek benne ezekben a számokban.) A néhány hónappal később megalakuló csehszlovák kormány programjának VIII. pontja fejtette ki a szláv nemzetállam tervét. Alapelveként szerepelt az 1938. előtt a csehszlovák államhoz lojális magyar és német személyek büntetlensége, a többiek állampolgárságának elvétele és a "bűnösök" megbüntetése. A nemzetiségekkel összefüggő 13 dekrétum közül különösen fontos az 1945. 5. számú elnöki rendelet. Amellett, hogy kimondta a kollektív bűnösség elvét, érvényteleníti az 1938-1945 közötti vagyoni ügyleteket és meghatározza, kit kell magyar és németnek tekinteni. Bár az 1945. évi 12. és 28. elnöki rendeletek már elrendelték a mezőgazdasági vagyonok elkobzását, ezek (akárcsak az 5. számú dekrétum) csak a cseh országrészben voltak érvényesek. A felvidéki magyarság tulajdonainak elkobzását a Szlovák Nemzeti Tanács (SZNT) rendeletei határozták meg. Ennek oka, hogy az 1945. júniusi prágai cseh-szlovák egyezmény értelmében az SZNT önálló gazdasági rendelkezéseket alkothatott.

Az SZNT rendelkezése alapján 595 222 hektár földet koboztak el (ebből 295 221 hektár szántóföld); összesen 73 304 esetben vettek el földet. Ezzel szemben 1948. március 1-ig csupán 7049 földtulajdont osztottak ki, majd 1948. októberéig 154 445 hektárt osztottak szét kisparasztnak között. Az állami gazdaságoknak 12 412 hektár „jutott”, 27 258 hektárt pedig közcélra fordítottak. Dél-Szlovákia 293 magyarlakta településén kerül sor a mezőgazdasági földek elkobzására, emellett ingó- és ingatlantulajdonok is az állam kezébe kerülhettek. Erre az 1945. évi 108. rendelet és a megközelítőleg azonos tartalmú 1945. évi 51.

SZNT rendelet adott jogalapot. Ezek lehetővé tették, hogy bírósági ítélet nélkül elkobozzák a magyar és német lakosság tulajdonát. Az elkobzások alól sokszor az sem mentesült, akinek felmentő ítélete volt a népbíróságtól, de még a csehszlovák állampolgárság megszerzése se jentett feltétlenül védelmet.

A kutatás alapját szolgáló Beneš-dekrétumokat és SZNT-rendeleteket már több magyar, szlovák és cseh történész és politológus is elemezte. Ezeknek az ismerete lehetővé teszi, hogy számomra új szemszögből vizsgálhassam a történeteket.

Forrás:

Popély Árpád- Štefan Šutaj- Szarka László: Beneš-dekrétumok és a magyar kérdés 1945-1948, Gödöllő, 2007.

Barnovský, Michael: Szlovákia a második világháború utáni Európában in Szlovákok az európai történelemben, Budapest, 1994.

Barta Róbert: The Hungarian-Slovak Population Exchange and Forced Resettlement in 1947, in: Ethnic cleansing in twentieth-century Europe. - Boulder: Social Science Monographs ; New York : Columbia Univ. Press, 2003.

Fülöp Mihály: A Beneš-dekrétumok a nyugati diplomáciai dokumentumok tükrében, in: Gecse Géza : Nemzetpolitika - szorítóban : Aspektus - Határok nélkül, 2002-2017. - [Budapest] : Püski, 2017.

A mexikói magyar diaszpóra az első világháború előtt

Gerlei Szilárd

Történelem mesterképzés

Kulcsszavak: Mexikó, diaszpóra, 1848-as emigráció, roma kivándorlás, Miksa császár

A nyugati magyar kivándorlás hosszú múltra tekint vissza. Egyesek szerint az Amerika földjére lépő első magyar egy Tyrker nevű, a vikingekkel együtt tartó ember volt. Én e hosszú múlt egyetlen szeletével, az első világháború előtti mexikói magyar diaszpóra témájával fogok foglalkozni. Az első iratok a misszióba kiküldött magyar jezsuitákról szólnak: Rátkay János (1647-1684) két levele a legkorábbi magyar leírás Mexikóról, amelyet azonban sokáig nem követett újabb. Csak Rátkay halála után ötven évvel küldött a rend egy újabb magyar misszionáriust a térségbe. Az 1820-as években selmecbányai bányászok vándoroltak ki Mexikóba, közöttük magyarok is akadhattak.

A következő fontos pont a mexikói magyar diaszpóra életében az 1848-49-es forradalom veresége utáni Amerikába, és azon belül a Mexikóba való kivándorlás. Népszerű alak Xántus János, aki 1864-ben az Amerikai Egyesült Államok mexikói konzulságáig vitte.

Az 1860-as évektől polgárháborús helyzet alakult ki Mexikóban. Amikor Habsburg Miksát Mexikó császárává koronázták, 1047 fős magyar katonai alakulat szolgált a kíséretében. A harcokban részt vettek a volt 48-as honvédek is, a másik oldalon. Motivációként szolgált a köztársaság támogatása mellett a Habsburgok elleni fellépés is. Az amerikai polgárháború befejeztét követően (1865) az Egyesült Államok egyre erélyesebben lépett fel a francia intervencióval szemben. Ez hatott III. Napóleonra, aki kivonta csapatait az országból, Habsburg Miksa sorsa így megpecsételődött. A Querétaróban összevont megmaradt csapatok 1867. május 15-én tették le a fegyvert a köztársasági seregek előtt. A fiatal Miksát és két tábornokát kivégezték, azonban mivel Porfirio Díaz tábornok (aki később az ország elnöke lett) jó viszonyban volt a magyarokkal, szabadon engedte a hadifoglyokat.

A mexikói magyar diaszpórában és a diaszpóráról kialakult képben nagy szerepük van a magyar romáknak. A mexikói köznyelvben a magyar szó a nomád cigány szinonimájaként terjedt el. A gyarmati korban folyamatos volt a roma kivándorlás az amerikai kontinens felé. Amikor az 1890-es években nagyobb horderejű kelet-európai cigány csoport érkezett, a köznyelvben már a húngaro vált elfogadottá a cigányok megnevezésére, származástól függetlenül. Nomád, vándorló életmódjukhoz illett az iparos mesterség, ezen kívül lovakkal is jelentős kereskedést folytattak.

Az 1895-ben 263 fős osztrák-magyar kolónia csökkent, majd a nagymértékű bevándorlás következtében nőtt. 1920-ra az időközben kitört mexikói forradalom (1910-1917) miatt ismét visszacsökkent 500 főre. A 19. század második felében egyre több teret kapott Mexikó a magyar sajtóban. A hazatérő magyarok le tudták írni utazásaikat, illetve Miksa császár expedíciójának történetét is kézbe vehették a magyarországi olvasók. Röviden mutatom be a diaszpóra első világháború előtti történetét.

Forrás:

Torbágyi Péter: Magyarok Latin-Amerikában. Budapest, 2004.

Torbágyi Péter: Magyar kivándorlás Latin-Amerikába az első világháború előtt. Szeged, 2009.

Szente-Varga Mónika: A gólya és a kolibri. Magyarország és Mexikó kapcsolatai a XIX. századtól napjainkig. Budapest, 2012.

Autonómia mint a nemzeti kisebbségek megmaradásának záloga

Kúcs Ildikó

Pszichológia mesterképzés

Kulcsszavak: Kisebbségvédelem, Önrendelkezési jog, Társadalmi egyenlőség, Hatalommegosztás, Területi stabilitás

Napjaink Európájára jellemző a nemzeti sokszínűség. Éppen ezért kutatásom központi témája a nemzeti kisebbségek védelmének vizsgálata Európában, különös tekintettel a megmaradásuk zálogára egy esetleges autonómia létrejöttével. Hipotézisem szerint a nemzeti kisebbség körülményeit figyelembe vevő, jól megválasztott autonómiamodellel a közösség megmaradásának garanciája. Céлом eléréséhez a különböző formájú autonómiák szempontjából releváns országok gyakorlatát vizsgáltam (Spanyolország, Olaszország, Szerbia és Finnország), a nemzeti jog mellett a nemzetközi jogirodalmat is felhasználva. Az „egy nemzet, egy állam” eszméje kisebbségvédelmi szempontból elvetendő. Európa lakossága többnemzetiségű, ezért ezek a többnemzetiségű államok olyan eszközöket igényelnek, melyek elősegítik a nemzeti kisebbségi létet egy államon belül és lehetővé teszik identitásuk megőrzését. Ez a felismerés elengedhetetlen előfeltétele olyan reformoknak, amelyek célja, hogy a különböző méretű, heterogén népességrészek közötti konfliktusokat az integráció révén leküzdjék és lehetővé tegyék az egy államon belüli, azonos jogokkal rendelkező partnerek együttélését. A kormányok gyakran tartanak attól, hogy a kisebbségek jogainak elismerése veszélyeztetheti országuk területi integritását. Más példák azonban azt mutatják, ha egy állam védelmet nyújt a területén élő kisebbségeknek, harmonikusabb kapcsolat alakulhat ki az állam és a kisebbségek között, ami csökkenti az elszakadási követelések kockázatát. A nemzetközi közösségben konszenzus alakult ki arról, hogy a kisebbségek jogai nem kérdőjelezhetik meg az államok területi integritásának és nemzeti egységének elvét. Ha az autonómia fogalmával találkozunk, általában területi, helyi autonómiát értünk alatta. Ez egy adott állami hatalom dekoncentrációját jelenti, vagy az állami központi hatalom egy részének az átruházását a helyi közigazgatási egységre olyan területeken és olyan feladatok megoldásában, amelyek helyi természetűek, helyileg rendezhetőek a legjobb körülmények között. Többféle autonómiát különböztetünk meg, a legfontosabb változatok a személyi, a kulturális és a területi autonómia, kutatásomban ezeket vettem górcső alá. A személyi autonómiára Finnország szolgált jó példával, kulturális autonómiák terén pedig Szerbiában Vajdaság, amely magyar érintettsége miatt is érdekes. Az

autonómiák királynőjének nevezett területi autonómiára tökéletes példa Dél-Tirol és az ottani jól működő rendszer, illetve Spanyolország egyes nagyobb önállóságot élvező autonómiái (Galícia, Katalónia és Baszk föld). Kutatásom során arra jutottam, hogy a nemzeti kisebbségeknek megfelelő védelmi formát tud nyújtani egy jól megválasztott autonómiamodellel. Ezzel a kisebbségek lehetőséget kapnak arra, hogy nagyobb ráhatásuk legyen az őket érintő folyamatokra és a lehetőségük is nagyobb jogaik érvényesítésére. A téma Kárpát-medencében különösen fontos, a határon túl élő magyar közösségek miatt, illetve Európa sokszínűségének megtartása szempontjából is lényeges. A kontinens békéjének, stabilitásának egyik kulcsa a kisebbségvédelem, mert a mai áldozatok gyermekei, a holnap bosszúállóí lehetnek. Ezek a közösségek az alkotóelemei az „egység a sokféleségben” jelmondatot hirdető Európának.

Forrás:

Autonómia modellek (elmélet és gyakorlat az Európai Unióban),
<https://www.onkormanyzas.sk/dokumentumok>, megtekintés ideje: 2023. március 15.

Bárdi Nándor (2016): *A külhoni magyarok és a magyarországi kormányzati politikák*
In.Gömbös Ervin (szerk.): *A kisebbségek jövője a globalizálódó világban*. Magyar ENSZ társaság. Budapest

Benoît-Rohmer Florence (1996): *The minority question in Europe: towards a coherent system of protection for national minorities. Text and commentary*. Council of Europe Publishing. Strasbourg Cedex.

Fábián Gyula, Ötvös Patricia (2003): *Kisebbségi Jog*. KOMP-PRESS - Korunk Baráti Társaság. Kolozsvár

Manzinger Krisztián (2019): *A területi fókuszú kisebbségvédelem és főbb ismérvei Európában*. Károli Gáspár Református Egyetem, Állam és Jogtudományi Kar, Jog és Állam 26. szám

A csehszlovákiai magyar zsidóság helyzete Trianon után

Mezei Emese

Történelem alapképzés

Kulcsszavak: zsidóság, Trianon, Csehszlovákia, kisebbség, határon túli magyarok

Az első világháborút lezáró trianoni béke feldarabolta a történelmi Magyarország területét, ezáltal jelentős számú magyar és magyar nemzetiségű zsidó került az új határokon túlra. A történelemkutatás és a társadalomtudományok már a korszak óta folyamatosan foglalkoznak a határon túli magyarok problematikájával és sérelmeivel. Kevesebb szó esik viszont az anyaországgal jelentős kulturális, társadalmi és gazdasági kapcsolatot ápoló magyar zsidó közösségről, akik az új határok értelmében kettős kisebbségi státuszba kerültek. A trianoni béke a magyarságon belül az asszimilálódott zsidóság tiltakozását is kiváltotta, nemzetközi felhívásaik azonban visszhangtalanok maradtak. A zsidóságot számos atrocitás érte a Felvidékre 1918 őszén betörő szlovák hadsereg részéről és a népességarányuknál magasabb számban vettek részt az ellenálló csapatok harcaiban. Ebben az időszakban nagyjából 5000 zsidó családot deportáltak a területről, és emellett számos zsidót végeztek ki ellenállásukért. A megszállások következtében tömegesen menekültek el és keresztelkedtek át az izraelita vallásúak az egész ország területén. Vavro Šrobár, a Csehszlovák Nemzeti Bizottság befolyásos szlovák vezetője idején a csehszlovákiai antiszemitizmus összeolvadt a nacionalista törekvésekkel és az új állam legfőbb ellenségeinek a zsidókat, különösen a magyar zsidóságot jelölték meg. A zsidóság számára azonban kedvező volt, hogy a cseh és szlovák politikusok antiszemitizmusa ellenére a zsidóellenes politika nem szerepelt a pártprogramokban.

Trianon után a környező országok nemzetállamok kialakítására és a zsidóság magyarokról való leválasztására törekedtek, hogy ezáltal is csökkentsék a magyar kisebbség lélekszámát. Ennek következtében megindult egy disszimilációs folyamat. A csehszlovák alkotmány értelmében a zsidóság nemzetiségi jogosítványokat kapott, ezáltal önálló nemzetiségként lett számontartva. A zsidóság egy része (különösen az ortodoxia) azonban elutasította a nemzetiségi alapú megkülönböztetést, így jelentős részük továbbra is magyarnak, illetve csehszlováknak vallotta magát a népszámlálásokon. Az asszimilációs törekvések hosszabbtávú sikereit jelzi azonban, hogy a Szlovákiában élő zsidóság mindössze 16 százaléka vallotta magát magyar nemzetiségűnek 1930-ban.

A magyar-zsidó kettős identitásúak a magyar és csehszlovák nacionalizmus keresztüzébe kerültek. A magyarok a magyarjékü zsidóságot a nemzettől való elpártolással vádolták és őket okolták a nyelvi jogosítványaik elvesztéséért, míg a csehszlovákok sérelmezték, hogy a zsidók még mindig a magyar nyelvet és kultúrát használják. A felvidéki zsidóság a két ország ellentétes asszimilációs politikájának következtében mindkét oldalról állandó támadásnak volt kitéve.

Jelen poszter és a hozzá kapcsolódó előadás a felvidéki, Csehszlovákiához csatolt területeken élő, magyar nemzetiségű zsidó közösségek trianoni békeszerződés következtében kialakult helyzetét vizsgálja a releváns szakirodalom felhasználásával. A kutatás a csehszlovák és magyar kisebbségi, asszimilációs politika zsidó vonatkozásait, illetve zsidókat érintő intézkedéseket helyezi fókuszba.

Forrás:

RÓBERT Péter, *Trianon és a magyar zsidóság*, Trianoni Szemle, 2010/4, 89-97.

KOVÁCS Éva, *Zsidók válaszüton = Varietas historiae: Tanulmányok Juhász Gyula 60. születésnapjára*, szerk., Diószegi László et al., Budapest, A Teleki Intézet könyvei, 1990.

RÓBERT Péter, *Trianon és a magyar zsidók*, Honismeret, 2021/6, 52-59.

SIMON Attila, *Kettős szorításban: A dél-szlovákia zsidóság Trianon és Auschwitz között*, Fórum Társadalomtudományi Szemle, 2014/4, 3-15.

A magyar anyanyelvi oktatás Romániában az 1980-1989 közötti időszakban

Székely Zselyke

Nemzetközi tanulmányok alapképzés

Kulcsszavak: anyanyelvi oktatás, identitás megőrzés, erőszakos asszimiláció, tanítóképzők felszámolása, szakiskolák/líceumok

A kisebbségek identitásának megőrzésében és a hagyományok továbbörökítésében az oktatásnak rendkívül fontos szerepe van. Az anyanyelvi oktatás jelentősége egyáltalán nem elhanyagolható tényező egy kisebbségi népcsoport fennmaradásában. Kimutatható, ha a kisebbségi nemzet, esetünkben az erdélyi magyarság, gyerekeit román iskolákba adja, úgy sokkal könnyebben asszimilálódik a többségi nemzetbe. Ezzel a céllal kezdte el a román kormány felszámolni a magyar iskolákat az impériumváltás után. A magyarnyelvű állami intézmények 1919 után majdnem teljesen megszűntek, a megmaradt iskolákat kizárólag az egyházak tartották fenn. A román vezetés egyik fő célja az egységes nemzetállam, Nagy-Románia létrehozása volt és ezt különböző eszközökkel kívánták véghez vinni. Az eszközök egyike volt az anyanyelvi oktatás megszüntetése és ezáltal a magyar elit felszámolása.

A kutatás az 1980-as évekkel foglalkozik, mert akkor kezdődött el egy nyíltan magyarelles politikai, míg a Ceaușescu-korszak elején, a hetvenes években egy „húzd meg, ereszd meg” politika volt jellemző. A módszertan alapját forráselemzés képezi. A hetvenes évek elején még tapasztalhatók voltak némi engedmények, külső hatásoknak köszönhetően, viszont a nyolcvanas évek közepétől újabb teljesen magyar iskolákat zártak be, aminek a mai napig érezhető hatásai vannak. A cél a magyar közösség teljes asszimilálása volt, ennek érdekében több eszközt is bevetettek: ilyen volt például a magyar tanítóképzők felszámolása. A magyar iskolákban óriási volt a tanárhiány és a tanítóképzők bezárásával ez még tovább növekedett. Mindemellett a magyar szakon végzett pedagógusokat igyekeztek az otthonuktól távol kihelyezni, Moldvába vagy Olténiába, míg a román tagozaton végzett, magyarul nem tudó tanárokat a magyar többségű településekre küldték. A még megmaradt tisztán magyar nyelvű intézményekben is elkezdtek párhuzamos román osztályokat indítani, néhány helyen pedig a magyar osztályok ellenében indítottak román tannyelvű osztályokat. A nyolcvanas évek során végbemenő erőszakos asszimiláció egyik leglátványosabb veszteségeit a líceumok és a szakiskolák szenvedték el. 1948-ban az országban tanuló valamennyi líceumi diák közül 18,7% tanult magyar nyelven, 1989-re már csak 2,2%. A szakiskolákban pedig 1989-ben mindössze 0,8% tanult az anyanyelvén. Szintén a magyar nyelv ellen irányuló intézkedések sorába tartozik az osztályfőnöki órák,

valamint az összes nevelő tevékenység román nyelven való megtartása. Az iskoláknak el kellett távolítaniuk a múltra emlékeztető magyar feliratokat és emlékeket is.

A kutatás célja feltárni mindazon intézkedéseket, amelyek az úgynevezett homogenizációt hívatottak elősegíteni a magyar anyanyelvi oktatás ellenében a nyolcvanas években. Mivel az oktatás az egyik alappillére egy kultúra, egy nyelvi közösség, egy nemzet fennmaradásában és a nyolcvanas évek nyíltan magyarellenes politikájának máig tartó hatásai vannak. Például a romániai magyar kisebbség iskolázottsági szintje a mai napig elmarad a románokétól és ez a tény erre az időszakra vezethető vissza.

Forrás:

Albert Dávid (1994): *Romániai magyar oktatás 1945-1989*, Iskolakultúra, 4 (8), 21-30 o.

Novák Csaba Zoltán (2017): *Holtvágányon. A Ceaușescu korszak magyarságpolitikája II. 1974-1989*, Pro Print Kiadó, Csíkszereda.

Vincze Gábor (1998): *A romániai magyar kisebbség oktatásügye 1944 és 1989 között*, Magyar Kisebbség 11 sz., 4 évf.

Kárpátaljai magyar érdekvédelem kezdetei: magyar írók és értelmiségiek jogvédelmi küzdelme a Szovjetunió felbomlása idején

Tamási Krisztina

Irodalom- és kultúratudomány mesterképzés

Kulcsszavak: Kárpátalja, Kisebbség, Oktatás, Irodalom, Szovjetunió, KMKSZ, Ungvári Nemzeti Egyetem

Az anyaországtól Trianon óta elszakított kárpátaljai magyarságot sok megpróbáltatás és csapás érte, különösen abban a nehéz időszakban, amikor Kárpátalja az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság része volt. A kommunista rendszerrel való szembeszállás szinte lehetetlen volt, mert a helyi pártvezetőket más területekről helyezték Kárpátaljára, s ők szorosan együttműködtek a KGB-vel. A remény lángja a Szovjetunió szétesése idején kezdett fellobbanni, amikor a magyar írók és értelmiségiek önfeláldozó munkájának hála elkezdődött a magyar érdekekért vívott jogvédelmi küzdelem. „A hagyomány nem a hamu őrzése, hanem a láng továbbadása” – írta Morus Tamás. Ennek szellemében próbált a korlátok közé szorított kisebbség egy-egy alakja a jövő nemzedékének utat törni az identitás megőrzésében.

Jelen kutatói munkám során azt szeretném megvizsgálni, hogy a kárpátaljai magyar érdekvédelmi küzdelemnek kik voltak az élharcosai, kik azok az írók és értelmiségiek, akiknek nevét érdemes a helyi történelemkönyvekben felidézni; melyek voltak a legjelentősebb jogi, kulturális és ideológiai mérföldkövek, amelyekkel a célhoz vezető úton találkoztak; melyek voltak a legnagyobb nehézségek és legsúlyosabb problémák, amelyeket az érdekvédelmi harc folyamán le kellett küzdeniük. Célom, hogy minél teljesebb körű képet alkossak az adott történelmi korszak kisebbségvédelemhez kapcsolódó eseményeiről. Ahhoz, hogy ezt célt elérjem, kutatásom során leíró, elemző és összehasonlító módszereket használtam, beleszöve pár esettanulmányt és egy mélyinterjút is. Mint az a mélyinterjúból kiderült, témám nem veszti aktualitását a mai napon sem, mivel a jelenlegi háború tükrében megfigyelhető néhány párhuzam a szovjetek által elnehezített helyzet és a Kárpátalján élő kisebbségek mostani érdekképviselője között. Bár a kutatói célom, a magyar kisebbség jogvédelmi küzdelmének bemutatása, érintőlegesen említeni fogom a ruszin és a román kisebbség jogvédelmi csatáit is, akik az akkori kommunisták által vezérelt államban szintén nagy harcot folytattak az identitásuk megőrzéséért. Sőt voltak olyan értelmiségiek is, akik kisebbségi szolidaritásból a magyar érdekvédelem mellett is aktívan kiálltak. Ennek a

legkiemelkedőbb példája az Ungvári Nemzeti Egyetem professzora, a magyar és ukrán nyelvi kapcsolatok kutatója, a magát ruszinnak valló Lizanec Péter. Hasonló munkát végeztek a magyar anyanyelvű értelmiségiek és írók, mint például Orosz Ildikó, Dupka György, Fodó Sándor, Kovács Villmos, Lőrincz P. Gabriella, Bíró Andor. Munkásságuk és elhivatottságuk stabil alapként szolgál arra, hogy a kárpátaljai magyarságot egységre buzdítsa a kulturális összetartozás jegyében, a KMKSZ-nek hála pedig megteremtsék a kisebbségi politikai konszolidációt.

Forrás:

Dupka György, Horváth Sándor, Móricz Kálmán (1990): *Sorsközösség: A kárpátaljai magyarok a 80-as évek végén*. Kárpáti Kiadó, Ungvár

Fedinec Csilla: A kárpátaljai magyar életviszonyok a Szovjetunióban. Politika és irodalom. In Bárdi Nándor - Fedinec Csilla - Szarka László: *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században*. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008. 273. forrás:

[http://real.mtak.hu/13240/1/FCS_268_Tankonyv2008.pdf?fbclid=IwAR01boqW6dO0IDmzbMrBXtKhUanTTbX9LV7-bFi9VD0aWUWaKHR9mg44OFA,](http://real.mtak.hu/13240/1/FCS_268_Tankonyv2008.pdf?fbclid=IwAR01boqW6dO0IDmzbMrBXtKhUanTTbX9LV7-bFi9VD0aWUWaKHR9mg44OFA)

letöltve:

2023.március 12.

Kovács Vilmos (2007): *Holnap is élünk*. INTERMIX KIADÓ, Ungvár

Manzinger Krisztián (2019): *A területi fókuszú kisebbségvédelem és főbb ismérvei Európában*. Károli Gáspár Református Egyetem, Állam és Jogtudományi Kar, Jog és Állam 26. szám

**Református Emlékezet, Tradíció, Önazonosság
(RETRO) képzési műhely**

A celldömölki református parókia: Jakab Lajos református lelkész a jelent is meghatározó öröksége

Benedek Ildikó Julianna

Teológia képzés

Kulcsszavak: örökség, ÁEH, református gyülekezet és templom, államhatóság

Az 1950-es évek elejétől a 1980-as évek közepéig a pártállami rendszer jelentős változásokat hozott Magyarországon az egyházak életében. A kommunista rendszer időszakában a vallási élet számos megszorítás alatt állt, az egyházak működését az 1951-ben létrejött Állami Egyházügyi Hivatal (ÁEH) korlátozta. Azonban az egyházi építkezések még ebben az időszakban is folytatódtak, és az épületeknek az egyházi élet szempontjából fontos szerepük volt.

A Celldömölki Református Egyházközség parókiájának építése egy olyan példa az egyházi építkezések 1950-es évekbeli történetében, amellyel eddig nem foglalkoztak a korszak kutatói, ezért feldolgozása fontos hozzájárulással szolgál a téma szakirodalmához. Az építkezés politikai és társadalmi háttérét figyelembe véve, a tanulmány elemzi a tervezési és építési folyamatokat.

Az 1950-es évek elején az egyházi életet a kommunista rendszer korlátozó intézkedései sújtották. Az egyházak számára az építkezésekhez való hozzáférés korlátozott volt, és az épületek anyagi támogatása nehézkesnek bizonyult. Azonban az 1956-os forradalom leverését követő megtorlás időszakában, kihasználva a pártállam egyházpolitikájának átmeneti elbizonytalanodását, az egyházaknak mégis lehetőségük nyílt az építkezésekre. Az egyház és az állam kapcsolatai sokszor feszültnek bizonyultak, és az egyházi építkezések is az állami szabályozás hatálya alatt álltak. Az egyházi építkezések tervezése és építése is összetett folyamat volt, amely magában foglalta a tervezők, az építők, a helyi hívek és az állami hatóságok együttműködését, vagy egymással való harcát is. Az épületek tervezésének folyamatában az egyházi közösség szerepe kulcsfontosságú volt. Legfőképpen elhívásuk, hitük és összetartásuk.

A tanulmány főbb részében a Celldömölki Református Egyházközség parókia építésének folyamatát és jellemzőit vizsgáljuk a szakirodalom segítségével más gyülekezetek építkezéseivel összehasonlítva (a lelkipásztor/plébános és a presbitérium/képviselőtestület

szerepe, önkéntes munka, belföldi és külföldi támogatás, stb. alapján). A celldömölki építkezés kezdete a kor politikai és gazdasági helyzetének alakulásához kapcsolódik. Az építkezés előtt az egyházi épület viszonylag kicsi és elavult volt, így a presbitérium úgy határozott, hogy a gyülekezet építsen egy parókiát a lelkész, Jakab Lajos számára. Az építkezés azonban nem zajlott zökkenőmentesen. Az állami hatóságok többször is akadályozták az építkezést. A munkánkhoz használt két fontosabb forráscsoport a következő: a celldömölki református presbitérium üléseinek jegyzőkönyvei és Jakab Lajos akkori celldömölki református lelkipásztor feljegyzései.

Jelenleg nagyjából 10–15 egyházi építkezésről tudunk ebből a korszakból, melyek száma a kutatások előrehaladtával folyamatosan nő. A celldömölki példa kutatása során is két akkori templomépítésről szereztünk tudomást: a baracsikai (Fejér m.) és a galamboki (Zala m.) református gyülekezetekben, melyekről előtte nem volt ismeretünk. Ennek az az oka, hogy az ÁEH és az állambiztonság hatalmas vereségként érte meg, ha egy-egy ilyen épület felépült és inkább jobb volt hallgatni róla.

Ezek az épületek valódi örökségek, melyek az utókor számára is mementóval szolgálnak. A celldömölki református parókia felépítése biztosította a gyülekezet további önállóságát: hiszen ma is saját (parókus) lelkipásztoruk van. Erre nem sokkal Jakab Lajos celldömölki református lelkész halálát követően felhívták a figyelmet egy rá emlékező írásban: „Rengeteg munkával, még több hittel el is készült a százegynéhány lelkes gyülekezet első parókiája. Olyan tett volt ez, hogy most már elmondhatjuk: ha ez nem történik, akkor ma nem beszélhetnénk Celldömölki Református Egyházközségről.” (*Reformátusok Lapja*, 1998. július 5., 6. old.) Munkánk során vizsgáljuk, mit jelent a parókia mint örökség a helyi közösség életében.

Forrás:

A celldömölki református presbitérium jegyzőkönyvei (1940. május 26. –1966. március 6.),
Celldömölki Református Egyházközség Lelkeszi Hivatala (Celldömölk).

Jakab Lajos néhai celldömölki református lelkipásztor feljegyzései (Deutschné Nagy Ildikó tulajdonában, Hegyesd).

Jakab Lajos–Nádasdy Lajos–Szentpály-Juhász Imre: *A celldömölki református gyülekezet története 1924–1996*. Celldömölk, Celldömölki Református Gyülekezet, 1996.

Miklya Luzsányi Mónika (szerk.): *Illés kenyeren. Írások, dokumentumok Dobos Károly református lelkipásztor kitelepítésének éveiből*, Parakletos Könyvesház, Kiskunfélegyháza, 2006.

Rigó Róbert: Pártállami „szociográfia” a hatvanas évek vallási életéről. *Forrás* 2022/2. 28–64.

A református lelkészhiány kialakulása a '80-as években, annak mára gyakorolt hatása és megjelenése a budapesti teológiai képzésben

Horváth Bálint

Teológia képzés

Kulcsszavak: egyháztörténet, református lelkészhiány, helyzetkezelés, megoldások, összehasonlítás, budapesti teológia, hallgatói létszámok

Kutatásom célja egyfelől betekintést nyújtani és ismertetni a 20. század második felében jelentkező református lelkész állomány csökkenését Magyarországon, és annak megoldási kísérleteit és kezelését az egyházban. Másfelől szeretném röviden ismertetni bizonyos értelemben a lelkészállomány jelenbeli állapotát és a jövőbeli kilátásait a budapesti teológia hallgatószáma által. A 21. században ismét jelentőssé fog válni a lelkészhiány. A múlt században is jelentkező deficit nagy hatással van a mai lelképásztori állomány állapotára. Több párhuzam is vonható közöttük, például a területi eloszlás tekintetében. Ugyanis a vidéki gyülekezetek, többször többszázéves múltra visszatekintő közösségei apadnak, míg a nagy városok gyülekezeteinél ez a jelenség kevésbé, vagy egyáltalán nem figyelhető meg. Bár teljes értékű összehasonlító elemzésre nem lesz lehetőség, a kutatásomban szeretnék megoldási javaslatokat, illetve akár a múltból levonható tanulságokat megfogalmazni.

E téma fontosságát mutatja, hogy a Magyarországi Református Egyház Zsinata a 2023. évet a lelképásztori hivatás évének választotta és több reform- és strukturálási javaslattal álltak elő. Kutatásom során szeretném feltárni a '80-as évektől jelentkező lelkészhiány körülményeit és az arra született megoldási kísérleteket. Ezekhez a korabeli újságcikkeket (pl. *Napló*, *Hargita Népe*, *Confessio*) szeretném használni. Több sajtótermékben jelentek meg véleménycikkek, elemzések a korról, így ezeket ismertetve szeretném bemutatni az akkori hozzáállását a helyzethez. Ezekből az írásos emlékekből az is felvázolható, hogy miként magyarították a lelkészhiány jelenségét az egyházban. Kutatásom során szeretném a témát transzgenerációs szempontból is vizsgálni tehát a múlt – jelen – jövő összefüggésében megállapításokat tenni.

Eredményként az is kijelenthető, hogy a '80-as években a szolgálatban részt vállaló nők szerepkörének és teljesíthető szolgálati területük bővítéseként, növekedés indult a tekintetben, hogy mennyi ember kezdi el évről évre tanulmányait országszerte a teológiákon

hiszen ekkortól teljes jogú, választható, palástos gyülekezeti lelkipásztorok lehettek már ők is. Ez a megoldás azonban jelen helyzetében az egyházban nem alkalmazható. Ezen kívül kutatásom alapján megfigyelhető az is, hogy 1975-től egészen 2012-ig hogyan alakult a budapesti teológiára való jelentkező és felvett hallgatók száma.

A kutatás bővíthető lenne annak vizsgálatával, hogy milyen jövő elé néz az egyház, ha elnéptelenedő gyülekezetek és kiüresedő templomok fogják jellemezni a vidéki területeket. Foglalkozni lehetne még a 2023. év megoldási terveivel és a jelenlegi lelkészállomány helyzetének elemzésével. Ezen belül például a nyugdíjrendszerrel, a lelkészek mentális és fizikai egészségével.

Forrás:

Böszörményi Ede: *Az igazságot szeretetben*, (1998) II. kötet, 128. Oldal.

Napló, 2007. október (63. évfolyam, 229–254. szám).

Bölcskei Gusztáv – Fekete Károly: Református Teológiai Akadémia – Hittudományi Egyetem 1950–2000. In: Baráth Béla Levente – Fekete Károly (szerk.): *Őrállóvá tettek*, Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem – Tiszántúli Református Egyházkerület, 2019, 271–297.

A Magyarországi Református Egyház Zsinat 2023 ZS.-9/ 2022.11.29. számú határozata, vitaanyag.

Horváth Erzsébet: A Magyarországi Református Egyház története a kommunista időkben (1945–1989), 2004, (<http://zsinatileveltar.hu/a-magyarorszag-i-reformatus-egyhazi-tortenete-a-kommunista-idokben-1945-1989>).

Timeo Hominem Unius Libri – Félek az egykönyvű embertől – Dr. Páll Antal élete reformátusként a kommunizmus árnyékában

Páll László

Teológia képzés

Kulcsszavak: disszertáció, édesapa, kommunizmus, lelkeszgyerek, örökség, párttag, református értelmiségi, tudományos munkatárs

A kutatás elsődleges célja egy olyan velünk élő református értelmiségi életútjának vizsgálata, aki lelkeszgyerekként családi háttere és keresztyén meggyőződésének vállalása, a szocialista–ateista ideológiával való meg nem alkuvása miatt a Kádár-rendszer másodrendű állampolgára lett. Kutatásom egyrészt fontos hozzájárulást jelenthet a keresztyéneket a kádári Magyarországon ért mindennapi hátrányok történetének feldolgozásához, különös hangsúllyal a tudományos-szakmai életre nézve. Másrészt a vizsgált életútban olyan megküzdési stratégiák és erőforrások tárhatók fel, amelyek az utókor számára fontos örökséget jelenthetnek. Prekonceptióm az volt, hogy az átélt traumák, egzisztenciális válság, életveszély közepette csakis a hit és a magyar református örökség adhatott elég erőt mindezek átvészeléséhez. És dr. Páll Antal hittel vallja: Istennek, vagyis felülről jövő segítségnek köszönheti életben maradását. A maga sajátos humorával és előadásmódjával, néhol fájdalommal beszélt a vele készített interjúimban életéről, és közben a család féltve őrzött történetei, titkai is felsejlettek. Ám ezek nem csak önmagukban álló történetek, hanem egy olyan életút, mely a politikai rendszerrel szemben lázadó, ellenében érvényesülni akaró ember archetípusa is egyben. Hiszen dr. Páll Antal életében megjelenik: a megfélemlítés, rendőri erőszak, a fekete autó, agitálás a pártba való belépésre, politikai per, korrupció, megfélemlítés, felfüggesztett börtön, elmegyógyintézet, tudományos kutatói munkájának ellehetetlenítése, megfigyelés és még sok más is.

Elsődleges munkaanyagom a dr. Páll Antallal készített életútinterjú, melyet kiegészítenek festményei, gyűjtött tárgyai és magánarchívuma, melyből fényképek, dokumentumok kerültek elő. Ezekből felvázolom életútját, élettörténetének főbb állomásait, első körben munkahelyeire és személyes életének azon aspektusaira leszűkítve, melyekben megjelenik a rendszer áldozataként vagy akaraterejével azzal szemben érvényesülni tud, ezt összegezve pedig hosszabb távú vizsgálódásomban szeretném majd részletesebben összehasonlítani már meglévő kutatások, szociológiai vizsgálatok, kortörténeti beszámolók

embertípusaival, hasonló személyeivel, azok viselkedési mintázataival. Ezek tanulságait elemzem és kiegészítem egyéni teológiai reflexióval – ezáltal méltán és megfelelően elhelyezve őt a biztonyságtevők seregében.

Dr. Páll Antal nem csak a saját életéről számolt be: hullákon késdobálást gyakorló kórboncnok, egy ház áráért disszertációt vásárló nagy kommunista, a „vörös püspök” és még sok érdekes alak felsejlik előttünk. Megjelenik hön szeretett édesapja éhező és magáról gondoskodó árvaként, fiatal kémként a Horthy-korszakban, majd fiatal lelkészként bombával a kezében, és tanárként, illetve kiterjedt kapcsolatrendszeré révén több száz diákot bejuttatva református gimnáziumból debreceni egyetemekre. Megjelenik első felesége, a későbbi párttitkár, egy titkos keresztelő, a tőle elszakított és ellene nevelt fia. És mindezeket keresztül megértjük, hogy – Aquinói Tamás mondását továbbgondolva – dr. Páll Antal szerint miért is van oka a félelemre az egykönyves emberektől: azoktól, akiknek csak párt- vagy betétkönyvük van.

Kimeríthetlenségét mutatja, hogy a téma nyitott további kutatásra: dr. Páll Antal szabadalmi és munkái, titkosszolgálati iratanyaga, megfigyelések, perek dokumentumai fellelhetők. Úgy gondolom, egy nap is kevés lenne kielemezni interjúalanyom, egyben példaképem történeteit, személyiségét. Azonban még a legkisebb mértékben is érdemes, mert üzenete van — vannak kibeszéletlen és feldolgozatlan, mindmáig ismeretlen történetek, felvetődő etikai kérdések, személyes és családi, társadalmi életsorsok-tragédiák, érdemtelenül elfelejtett „hősök” és felmagasztalt „lókötők”.

Forrás:

Interjú dr. Páll Antallal. Készítette Páll László. Nyíregyháza, 2023. március 10. (A szerző birtokában.)

Dr. Páll Antal magánarchívuma

BÖGRE Zsuzsanna: *Vallásosság és identitás. Élettörténetek a diktatúrában (1948–1964)*, Studia Sociologica, Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2004.

GÖRGÖY Rita: Vallásosság és karrier a kommunizmus alatti Magyarországon, *Valóság* 2001/7, 31–49.

TOMKA Miklós: A vallásosság mint az elitbe kerülés ellenpólusa a Kádár-korszakban, in Majtényi György—Szabó Csaba (szerk.): *Rendszerváltás és Kádár-korszak: távolodás és közelítések*, ÁBTL–Kossuth Kiadó, Budapest, 2008, 557–568.

A női lelkészség kérdéskörének vizsgálata a nemzetközi tapasztalatok tükrében

Szabó Botond

Teológia képzés

Kulcsszavak: lelkipásztori hivatás, dogmatika, női emancipáció, progresszív teológia, homoszexualitás, lelkésztörvény

Kutatásom elsődleges célja, hogy megvizsgáljam milyen indokok vezettek oda, hogy a Magyarországi Református Egyház engedélyezte a nők teljes körű lelkészi szolgálatba állását (tehát a lelkipásztor neme nincs hatással arra, hogy milyen feladatokat végezhet a gyülekezetben). Vizsgálatom tárgyát képezi egyrészt, hogy ezt hazánkban milyen érvekkel támasztották alá, másrészt, hogy más egyházak gyakorlatában ezen döntés meghozatala – nemzetközi összehasonlításban – milyen következményekkel járt.

Kutatásom a nők lelkészi szolgálatba lépését, számukra a szentségek (sákramentumok) kiszolgáltatásának engedélyezését és a vezető lelkészi pozíciójuk indoklását vizsgálja. Kiindulásképp összegyűjtöm és feldolgozom a témával kapcsolatban a református egyházi sajtóban folytatott diskurzus során született – a döntések mellett, és az azok ellen érvelő – cikkeket (*Reformátusok Lapja* 1981, 1985). Emellett tanulmányozom a téma releváns teológiai szakirodalmát és az azokban tárgyalt érveket összegzem. Továbbá elengedhetetlennek tartom összehasonlító vizsgálat keretében áttekinteni, hogy hazánkban kívül mely egyházakban következett már be a tárgyalt változás és ezen egyházak közül melyekben kezdődött már el a progresszív teológia térnyerése a homoszexuális irányultsággal kapcsolatban.

A téma eddigi teológiai szakirodalmából egyértelműen megállapítható, hogy alapvetően négy fő alappilléren nyugszik a női lelkészség igazolása a protestáns egyházakban. Ez a négy érv pedig a következő: 1. Isten nem személyválogató, 2. Jézus lehajolt mindenki felé, 3. a Szentlélek nemtől függetlenül adatik, 4. az egyháznak feladata mindig az adott korszakhoz igazodva értelmezni a Bibliát. Munkám során azt a problémát kívánom felvetni, hogy az előbbi négy érv azonos azokkal az érvekkel, melyek a homoszexuális egyének lelkészi szolgálatba állítása mellett szólnak. Mindennek vizsgálatát azért tartom indokoltnak, mert világszinten a több mint száz protestáns egyház közül, melyek már elfogadták a nők lelkészi szolgálatba állítását, kevesebb mint tíz olyan egyház van, amely még nem nyitott a progresszív teológia ezen gondolata felé.

Összegezve tehát arra a konklúzióra jutottam, hogy az érvek megegyezése miatt lényeges lenne további teológiai érvek kidolgozása, amennyiben a női lelkészség intézményét a jövőben is fent akarjuk tartani. Fontos rögzíteni, hogy a jelenlegi hazai református közegyházi állásfoglalások alapján nincs meg annak a lehetősége, hogy a Magyarországi Református Egyházban teret nyerjen a progresszív teológia. Hogy ez a jövőben is biztosítva legyen, szükségesnek látom a női lelkészség intézménye melletti további teológiai érvek kidolgozását, avagy ennek az intézménynek az újragondolását. Kutatásom másik fontos konklúziója, hogy a református lelkészi pozíciót és az ahhoz tartozó feladat- és hatásszerepkörét jobban tisztázni kell, mivel a Bibliában leírt gyülekezeti feladatkörök nem egyeznek meg teljesen a mai lelkipásztorokéval, főleg az egyházszerkezeti átalakulás és a keresztyénység elterjedése következtében.

Forrás:

Barnhart, Dave: *10 Biblical Themes Avoided By Anti-Gay Christians*, March 13, 2015

<https://davebarnhart.wordpress.com/2015/03/13/10-biblical-themes-avoided-by-anti-gay-christians/> (Utolsó letöltés: 2023. március 13.)

Erhardt Ágoston (felelős szerkesztő): *Portré Karsay Eszter református lelkipásztorról, aki az első budapesti női lelkész*, Duna TV, Isten kezében c. műsor 2023. január 29-i adás <https://mediaklikk.hu/video/isten-kezeben-karsay-eszter-reformatus-lelkipasztor/> (Utolsó letöltés: 2023. március 13.)

Karsay Eszter: Férfi és nő megváltozott viszonya korunk gazdasági, társadalmi és egyházi életében, *Theologiai Szemle* 1986 1. 293–299.

Lenkeyné Semsey Klára: A nők az Újszövetségben, az Újszövetség a nőkről, Budapest, Kálvin Kiadó, 1993

a *Reformátusok Lapjában* megjelent válogatott cikkek: Lenkeyné Semsey Klára: A nők ordinációja mellett, *Reformátusok Lapja* 1981. január 4. 3. old.; Rózsai Tivadar: Felszenteljük-e a nőket? *Reformátusok Lapja* 1981. február 1. 4. old.; Szikszai Béni: Felszenteljük-e a nőket? *Reformátusok Lapja* 1981. február 22. 4. old.

In vindicanda libertate patriae et religionis

Széplaki Máté

Teológia képzés

Kulcsszavak: hitvallás, nemzet, Kálvin, háború, jelen

Nemzetünk történelmének azon részével foglalkozok, amely méltán híres és dicső, hisz nekünk magyar reformátusoknak a jövőre nézve tanulságot és feladatot ad. 1604-ben az ellenreformáció és elnyomás idején a kálvinista Bocskai István az ő hajdúival „védelmezte meg az országot és az egyházat.” De mi történt pontosan? Mik voltak azok az előzmények, amelyek miatt 1604. október 14-én Bocskai elindul a Habsburgok ellen? Mai világunkban vagy szégyennel tekintünk a vallásháborúkra, vagy sehogy. Egyházon belül is inkább tabu a téma és nem identitást adó tanulság. Kutatásom célja, hogy hitvalló református szemszögből betekintést nyerjünk a Bocskai szabadságharc előzményeibe, kiemelve a híres és megbotránkoztató kassai templomfoglalást, eljutva a hajdúkig, akiket vagy úgy neveztek mint „bitang, korcsos magyarok” vagy úgy, hogy „Bocskai angyalai.” Kutatásom során egyszerre használom a híres református egyháztörténelmi és a mai modern anyagokat. De hogy ne legyünk egyoldalúak ezért Bernardo Magni leveit is áttekintjük, amelyben megismerjük a Habsburg és a Római Katolikus Egyház álláspontját „a magyar eretnekekről, akik fellázadtak az uralkodó és katolikus hit ellen.” Reformátusként foglalkoznunk kell azzal a kérdéssel, hogy a hívő keresztyén ember foghat-e fegyvert abban a hitben, hogy „a hatóság Istentől van”? Áttekintjük, hogy az 1567-ben Debrecenben elfogadott II. Helvét Hitvallás mit mond a háborúról és a fegyverviselésről. Nem hagyjuk figyelmen kívül Kálvinnak a *manifesti vindices*ről szóló tanítását sem. Alvinczi Péter református prédikátor volt az, aki biztosította Bocskainak és az ő seregének a „teológiai-politikai gondolatsort”, amely több pontban beszél el, hogy miért érvényes Bocskai fejedelem törvényessége. Szívből remélem, hogy dolgozatom rávilágít arra, hogy méltán lehetünk büszkék protestáns, harcoló elődeinkre és hőseinkre, akik üldöztetést szenvedve küzdöttek az igaz hitért és a magyar nemzetért. Hőseink megerősítenek minket református öntudatunkban. Nem titkolt célom az, hogy témám minden magyar református hazafi számára egy bátorítás legyen abban, hogy erős és szilárd hitvalló kálvinisták legyünk a jelen körülményei közt is. Most van annak az ideje, hogy szeressük vissza a „magyar vallásunkat” és kálvinista „nyakasságunkat”

Forrás:

Juhász István: Bocskai István az egykorú egyházi hagyomány megvilágításában. Theologiai Szemle 24. évf. (1981) 1. sz. 43–44. oldal

Kruppa Tamás: Lipsius, Belgioioso és a Bocskai-felkelés. Magyar Könyvszemle, 128. évfolyam (2012) 481–486. old.

Álmosd - emlékfüzet az 1604. okt. 15-i álmosdi csata emlékművészen avatására (Álmosd, 1996) 1. 5–33. old.

Szabó András Péter: A Bocskai-felkelés képe a szepességi krónikákban. In: Benda Kálmán emlékkönyv. Budapest, 2014. 1–20. old.

Kálvin: Institutio, harmadik könyv (alcíme: “Mimódon kell élnünk a jelen étellel és ennek segédeszközeivel”) X. fejezet, Pápa, 1909. 690–696. old.

A szocializmus idején gyökerező bizalmatlanság mint transzgenerációs örökség az egyházban

Tokodi-Lengyel Anna

Teológia képzés

Kulcsszavak: bizalmatlanság; transzgenerációs örökség; traumaközösség; egyházüldözés

A kutatás célja transzgenerációs szempontból vizsgálni a református egyházban jelen levő bizalmatlanság motívumát. Az egyházunk építését, jobbítását célzó kritikák sorában ott találjuk azt a ténymegállapítást, hogy az egyházi tisztségviselők egymás iránti bizalma nem kielégítő, hiányzik a lekipásztorok lelkigondozása ott is, ahol lenne megfelelő szakember. A hatékony munkavégzés és a szolgálók lelki egészsége szempontjából rendkívül fontos szupervízió, miközben sok új munkaterületen ragyogóan működik, addig az egyházban problematikus. Ennek legjelentősebb oka az egymás iránti bizalom hiánya, olyankor is, amikor ez nem magyarázható korábbi negatív tapasztalatokkal. Különösen is kiéleződnek ezek a kérdések, amikor hiteles, szakmailag felkészült, elkötelezett szakemberekkel és vezetőkkel kapcsolatban tapasztalható a bizalomhiány.

A bizalmatlanságnak a gyökerei az egyház 20. századi történetéből megérthetőek. A nyílt egyházüldözés és a Kádár-korszak egyházellenessége az egyházat *traumaközösséggé* formálta. Az egyházi személyek megfigyelése, az egyház berkeiből kikerülő ügynökök megtörték az egymás és a vezetőség iránti bizalmat. Ezáltal a kapcsolati hálók zilálódtak az egyházban. Veszélyekkel terhelt időszakokban az emberi kapcsolatok sérülésének erősebb a traumatizáló hatása, mint a kedvezőtlen eseményeknek. A szocializmus idején aktív lekipásztorok levelezéseiben, visszaemlékezéseiben gyakran felsejlik a félelem és bizonytalanság érzése. A hitük, meggyőződésük, Isten iránti ragaszkodásuk miatt meghurcolt, bebörtönzött, vagy mellőzött lelkészeknek és laikusoknak számtalanszor kellett addig hittestvéreiknek gondolt embertársaikban csalódnuk. A bizalmatlanság egy elnyomó rezsim alatt védelmi funkcióval is bírt, viszont a jelenben már értelmét veszítette, mégis *örökségként* továbbadódik. Olyan egyházi személyek viselkedésében is megfigyelhető, akik még nem éltek a szocializmus idején. A fiatalabb generációk szolgálatukban nem éltek át olyan kollektív traumákat, mint az elődök, de a bizalmatlanság légkörét átveszik az értékes lelki örökséggel együtt.

Az interdiszciplináris kutatásnak két fő része van, az elsőben oral history interjúkat és hozzájuk tartozó forrásokat vizsgálunk a korszakkal foglalkozó egyháztörténeti szakirodalom

nyújtotta szempontokat figyelembe véve. Az egyháztörténeti kutatások alapján megpróbálom összegyűjteni a bizalomvesztés okait, leírni a bizalomrendítő események típusait. A kutatás második felében a pszichológia és pasztorálpszichológia területén vizsgálom a bizalmatlanságot mint transzgenerációs örökséget. Az egyházi kommunikáció javítása és a bizalomépítés szempontjából fontos szembenézni azokkal a fantomfélelmekkel, amelyek a múlt eseményei, tapasztalatai révén vetítődnek rá a jelenre. A bizalom hiányát okozó káros örökség nemzedékről nemzedékre való átörökítése megszüntethető, ha szembenézünk ezekkel, tudatosítjuk, elismerjük az okok meglétét, és reflektálunk rá. A *Múlt – jelen – jövő összefüggéseinek vizsgálata transzgenerációs nézőpontból* megnevezésű kiírt tematikában végzem a kutatást, hiszen a közös református múltunkból hozott transzgenerációs örökségünk megvizsgálása, értelmezése és átértékelése jelenbeli feladatunk, amivel az egyházunk jövője érdekében kötelességünk megküzdeni.

Forrás:

Hézszer Gábor: Létezik-e „kollektív trauma” – és ha nem, miért igen? – Egy összetett fogalomkonstrukció pasztorálpszichológiai megközelítése. In: *Embertárs. Ökumenikus lelkipálos és mentálhigiénés folyóirat*. XVIII. évfolyam 3. szám, 203-215.

Lányi Gábor: *Méltatlanul háttérbe szorított dunamelléki református lelkészek az 1950-es években*. Károli Gáspár Református Egyetem Egyház és Társadalom Kutatóintézetének Reformáció Öröksége Műhelye • Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar Egyháztörténeti Kutatóintézet, Budapest, 2020, http://www.kre.hu/portal/images/doc/hirek/2021/02/25/2021-07-12_ONLINE_Lanyi_Gabor_Meltatlanul.pdf

Tabajdi Gábor (szerk.): *„Illegális ifjúsági munka” Cserkészközösségek a diktatúrában*. Magyar Cserkészszövetség, Budapest, 2017, <https://www.cserkesz.hu/sites/default/files/2020-06/illegalis-ifjusag-full-prev.pdf>

Életinterjúk. A Magyar Református Egyház elmúlt száz éve életinterjúk tükrében
<http://www.kre.hu/portal/index.php/kiadvanyok/életinterjúk.html>

Korlátok – akadályok 20–21. század kettőssége, betelepülés, befogadás – kitaszítottság, párhuzamok transzgenerációs traumák tükrében

Virág Apollónia,

Teológia képzés

Kulcsszavak: korlátok, állampolgárság, optálás, vagonlakók, integrálódás, vis maior

Kutatásomban Trianont megelőző és követő csonkaországi és földrajzilag elválasztott területek között megfigyelhető vándorlások indíttatását és következményeit szeretném vizsgálni múlt – jelen – jövő összefüggéseiben. Milyen egzisztenciális körülmények segítettek vagy éppenséggel hátráltatták alapvető előmenetelét a 20. és 21. század váltakozásában? A hivatkozásoknál megemlített szakirodalmakat és az MTA Trianon 100 Lendület Kutatócsoport publikációit használtam fel.

Maradni vagy elindulni? Ambivalenciák, amelyek bizonytalanságot, instabilitást eredményeztek. Nehézség azonban konklúzióra jutni a bizakodás és realitás kettősségében. Adódik-e lehetősége a helyben maradott optáns személyeknek konszenzusra jutni, szabadon állampolgárságot, identitást választani? Aki pedig elindult milyen sínylődés, *vis maior* vár rá? Meghatározó és széleskörű változást jelentettek ezek a kérdések, mind az egyén életére nézve, mind az újonnan kialakuló társadalomra nézve. Különös látni, hogy ki – hogyan – milyen ingóságokat, kitaposott életutakat hagyott hátra megpróbáltatott életkörülményeket vállalva, 1918–1924 intervallumában. Mindezeket követően pedig felmerül az átalakult világba való integrálódás kérdése a 20. és 21. század eltérő körülményeiben. Ki elűzött, ki menekül, ki indul el jobb életkörülmény tükrében? Ki milyen távol töltött időintervallumban gondolkodik, átmeneti állapot, vagy már kimondott végzés? Jelenleg csupán a kor adott körülményeit szeretném közelebbről megvizsgálni hétköznapi családok, vagonokon utazó gyermekek és előljárók, arisztokrata családok élettörténeteinek keresztül. Majd a későbbiekben pedig leginkább a 21. század, a jelen kor szemüvegén keresztül szeretnék betekintést nyújtani a mai napig jelen lévő, felszín alatt továbbra is traumákat hordozó, krízishelyzeteket eredményező történelmi esemény mögé.

Forrás:

SZŰTS István Gergely: *Elűzöttek. Menekültek, optánsok, vagonlakók.* Rubicon 2017.

7–8. sz. 52–61. o.

ABLONCZY Balázs (szerk.): *Úton – Menekülés, mobilitás, integráció Közép-Európában és Magyarországon az első világháború után.* Budapest: Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2020. (Magyar Történelmi Emlékek. Okmánytárak. Trianon-dokumentumok és -tanulmányok; 7.)

DÉKÁNY István: *Trianon árvái.* 2018. Noran Libro.

ABLONCZY Balázs: *Ismeretlen Trianon. Az összeomlás és a békeszerződés története, 1918–1921.* Budapest, 2020. Jaffa Kiadó.

ABLONCZY Balázs: *Menni vagy maradni? Az 1918 utáni távozás és a helyben maradás motívumai az emlékiratokban. Pro Minoritate,* 2018/tél 77–99. o.

MTA-Lendület Trianon100 Kutatócsoport oldala (<https://www.trianon100.hu>)